

Tori valla aasta tegu on uue Tori silla valmimine

Tori valla aasta teoks 2023 sai kindla ülekaaluga uue silla valmimine Tori alevikus. Teiseks hääletas rahvas Sindi karestiku, kaldaala ja roheala valmimise. Kolmandaks tuli napi eduga Sindi seltsimaja renoveerimine, mis edestas Tammiste lasteaed-algkooli juurdeehituse valmimist vaid kolme häälega.

Uus Tori sild on üle 140 meetri pikk ja 15 meetrit lai. Sõiduosa laius on üheksa meetrit ja kummagi kõnnitee laius 2,5 meetrit. Silla ehituseks kulus 1900 kuupmeetrit betooni. Et kohalikud olid väga huvitatud silla sobivusest Tori ajaloolisesse ja looduslikult kaunisse keskkonda, kaasati esialgu tüüpprojektina kavandatud silla loomisesse arhitektid. Arhitektuurikonkursi tulemusel valminud lahendus suhestub kohaliku keskkonnaga hästi ning arvestab nii Tori kiriku ja vabadussamba kui ka kuulsat Tori põrgu ilmega. Uue silla ehitamisega tagati normidele vastav kandevõime, suurenes sõidumugavus ja liiklusohutus.

Vajadus uue silla järele ilmes juba aastaid tagasi, kui uurin-gute käigus selgus, et 1956. aastal ehitatud silla sambad ei ole enam tugevad ega terviklikud. Samuti ei vastanud sild tänapäevaste nõuetele ega liikluskoormusele. Nii tuligi vana sild lammutada ja rajada uus. Ehitustöödega alustati 2022. aasta aprillis, sild suleti 9. mail ja jäi mootorisõidukitele suletuks pea seitsmeks kuuks. Ümbersõit oli päris pikk – kasutada tuli Sindi või Papiniidu silda. Jalakäijate jaoks ehitati jõeale ajutine sild. Liikluseks avati uus sild juba möödunud aasta 28. novembril, kuid töid jätkus tänavu suveni. Sild avati pidulikult 31. juulil. Tori silla ehituse tellis transpordiamet, töid tegi aktsiaselts TREF Nord.

Sindi karestiku veepealne taristu, kaldaala ja roheala valmisid kahe eri projekti raames. Juunis alustati Sindi karestiku veespordi ja veeturismi keskuse väljaarendamisega ning esimene etapp sai sügiseks valmis. Loodi taristu süstaslaalomi raja paigaldamiseks, ehitati teisaldatav sild ja muu vajalik inventar. Kaldaalale lisandus puude-pöösaste istutustega tublisti rohelust. Lin-naruumi annab esimese etapi valmimine valgustatud jõeäärse promenaadi ja karestiku äärde loodud mõnusad istumisalad. Kalamaja tee lõppu rajati pro-

Tori sild avamispäeval eelmise aasta juulis

Foto: Kaur Kasemaa

jekti „Elurikas Tori vald“ käigus roheala, mida katab suures osas looduslik kruusamuru ning ilmestavad kodumaistest taimedest lilleniidud, puud ja pöösad. Kruusamuru võimaldab alal korraldada ka suuremaid üritusi. Kogu avalik ruum karestikukeskuse piirkonnas on loodud selleks, et seal oleks inimestel mõnus jalgsi ja jalgrattaga liikuda. Roheala juurest leiab peatumiskohad, kuhu jõe äärde uudistama minejad saavad oma sõidukid parkida. Karestikukeskuse esimese etapi ehitus osatühing Atemo, töid toetati maakondlike arengustrateegiatega elluviimise toetusmeetmest. Roheala valmis osatühingu Mefab käe all. Projekti „Looduspõhiste lahenduste pilootalade loomine elurikkuse suurendamiseks Tori vallas“ (lühidalt „Elurikas Tori vald“) toetas keskkonnainvesteeringute keskus läbi kliimamuutustega kohanemise meetme, toetust rahastab Euroopa Majanduspiirkond.

Sindi seltsimaja renoveerimistööde käigus sai uue ilme kogu maja: vahetati ukse-aknad ja katus, soojustati põõningud, remonditi kõik ruumid, hoones on uus elektri-, vee-, kütte-, valve- ja ventilatsioonisüsteem. Uus köök annab võimaluse valmistada ette peolaudu, teenindada sündmusi ja anda kokandustunde. Väikeses saalis on taas aknad ning korralikult sisustatud kohvikulett koos külmikute ja muu tarvilikuga. Seltsimajas on nüüd harukordselt hea akustikaga suur saal ja uus lavamehaa-

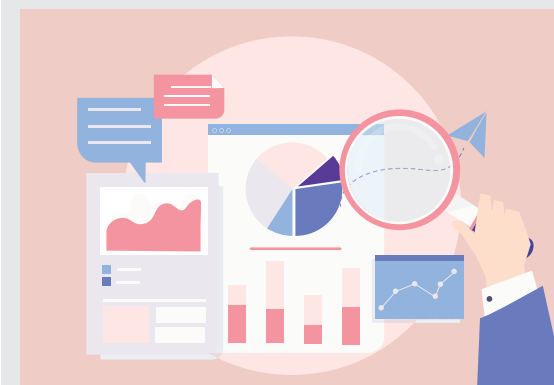
nika. On öeldud, et tegu on omasuuruste seas Eesti kõige parema akustika ning tehnilisi võimalusi pakkuva saaliga. Nii suures kui väikeses saalis on kaasasõidud ja võimalusterohked heli- ja valgussüsteemid. Seltsimaja renoveerisid osatühingud Qualitis Ehitus ja Ehitusfirma FIDELE. Projekti toetati meetme „Kliima 2.9.1 Avaliku sektori hoonete energiatõhusus“ vahenditest.

Tori valla aasta teo kandidaate sai esitada igaiüks. Välja pakuti silmapaistvaid tegusid eri piirkondadest ja valdkondadest, taas oli kandidaatide hulgas nii ettevõtete kordaminekuid kui ka riigi ja omavalitsuse tegusid. Joulude lõpuni kestnud rahvahääletusel sai valida 22 teo vahel, kokku andis oma hääle tervelt 676 inimest. Suur aitäh kõikidele!

Koostanud Piia Salundi

Tori valla 2023. aasta teo järjestus:

1. Tori silla valmimine 16,7%
2. Sindi karestiku, kaldaala ja roheala valmimine 13,2%
3. Sindi seltsimaja renoveerimine 11,1%
4. Tammiste lasteaed-algkooli juurdeehituse valmimine 10,7%
5. Eametsa kergliiklustee rajamine 9,5%
6. Jalgpalliklubi Tammiste SC loomine 8,9%
7. Tori valla tantsupidu PõrguWärk 4,3%
8. Uuemetsa kergliiklustee valmimine 3,1%
- 9.-11. Sinti pumptrack'i rajamine; Kilksama kergliiklustee valmimine; Saugas valminud teenindusjaam Täkuipois (2,7%)
- 12.-13. OÜ Sepa Veised tiitel „Eesti parim talu 2023“; Sindis Pärnu mnt 51 muinsuskaitsealuse maja renoveerimine 2,5%
14. Via Baltica Sauga-Pärnu lõigu neljarealisteks ehitamise alustamine 2,4%
15. Kevadised nartsissi- ja tulbijõed 1,5%
16. Tori hobusekasvanduse ühis- ja tallikontserdid 1,3%
17. Projekti „Elurikas Tori vald“ koolituste sari 1,2%
- 18.-19. Näitus „Hingepüüdja“ Tori rahvamajas; Montessori mänguhommikud Sindi sotsiaaltöökeskuses 1%
20. Kaitseliidu tugikeskuse rajamine Eametsas asuvale Pärnu lennuväljale 0,7%
21. Tori valla mälumängusari SATS 0,4%
22. Jäätmemajanduses ümberkorraldused ja sellega kaasnenud selgitustööd 0,3%

Kuidas näeb välja Tori valla 2023. aasta arvudes, loe lk 3-4

Heakorrakonkursist „Talvemeeleolu“ loe lk 5. Pildil Kilksamal Tulbiõie teel asuv elamu

Foto: Piia Salundi

Veebruarist avaneb hajaasustuse programmi taotlusvoor. Loe lk 6

Foto: unsplash.com

Haridusuudiseid loe lk 7-8. Pildil Tammiste lasteaed-algkooli juurdeehituse pidulik avamine

Foto: Karmen Kärg

Kultuuriuudiseid loe lk 9. Pildil viimase mälumänguvõitja Täiskuu

Foto: Rita Raudsepp

VOLIKOGU ISTUNGITEL

19. detsembril

1. Tori valla 2024. a eelarve eelnõu esimehe lugemine. Eelnõu suunati teisele lugemisele.
2. Muudeti määrust „Toimetulekutoetuse määramiseks eluruumi alaliste kulude piirmäärade kinnitamine“ ning suurendati vee- ja kanalisatsiooniteenuse piirmäära.
3. Nõustuti Selja III kruusakarjääri korrastamistingimuste esitamise eelnõuga.
4. Nõustuti Muti uuringuruumi geoloogilise uuringu loa taotlusega.
5. Nõustuti Kuiaru II uuringuruumi geoloogilise uuringu loa taotlusega.
6. Kehtestati Tammiste külas Vesikaare tee 16 kinnistu detailplaneering.
7. Otsustati seada tähtajatu sundvaldus Tori valla kasuks Eametsa külas asuvatele kinnistutele, et ehitada Nigula kergliiklustee II etapp.
8. Nõustuti Tori valla ja osaühingu F.E.P Grupp vahel 10.05.2022 sõlmitud hoonestusõiguse seadmise lepingu muutmisega. Hoonestusõigus on seatud Sauga alevikus asuvale Vahtra tn 8 kinnistule.
9. Otsustati omandada Tori vallale Tammiste külas asuv Lepa tee L1 katastriüksus hinnaga 1581 eurot, et määrata Lepa tee tervikteena kohalikuks teeks.
10. Vallavanem Lauri Luuri informatsioon toetusmeetmetest.

18. jaanuaril

1. Võeti vastu määrused „Tori valla üldhariduskoolide ja huvikooli pedagoogide töötasustamise alused“ ja „Tori valla koolieelsete lasteasutuste pedagoogide töötasustamise alused“.
2. Võeti vastu kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku alad Eavere, Niidu, Tabria, Tohera ja Aesoo külade territooriumil ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne.
3. Otsustati algatada detailplaneeringu koostamine Eametsa külas Marjapõllu ja Liisapõllu kinnistutel.
4. Kehtestati Tammiste külas Kellukese tee 3, 5 ja T1 katastriüksuste detailplaneering.
5. Võeti vastu Elbu külas Ado-Metsa katastriüksuse detailplaneering.
6. Otsustati võõrandada elektrooniliselt enampakkumisel Are alevikus Kuuse tn 2-8 korteriomand (kuur) hinnaga 2500 eurot ja Kuuse tn 2-9 korteriomand (kuur) hinnaga 2900 eurot.
7. Anti nõusolek Tammiste külas Lõmpsi tee 5 katastriüksuse ja Lõmpsi tee katastriüksuse vahelise piiri muutmiseks ja sellega seotud maa võõrandamiseks.
8. Otsustati omandada Tori vallale Selja külas Kääriku tee 1, 2 ja 4 kinnistute koosseisu kuuluva Kääriku tee lõik Kääriku tee tervikteena kohalikuks teeks määramise eesmärgil.
9. Muudeti Tori vallavolikogu 16.09.2021 otsust nr 374 „Sundvalduse seadmine“.
10. Vallavanema informatsioon (tuulepargid, toetusmeetmed, ehitustööd Sindi raekojas).

Volikogu istungite protokollide ja vastuvõetud õigusaktidega saab tutvuda valla kodulehel www.torivald.ee.

VALLAVALITSUSE ISTUNGITEL

6. detsembril – 4. jaanuaril

1. Otsustati sõlmida hankeleping elektrienergia tarnimiseks ajavahemikus 1.01.2024–31.12.2024 aktsiaseltsiga Eesti Energia (fikseeritud hinnaga pakett).
2. Sindi seltsimajale lava eesriide soetamiseks ja paigalduseks otsustati sõlmida müügileping osaühinguga Aastakäik. Lepingu maksumus on 3818,33 eurot (lisandub käibemaks).
3. Tori valla lilledle soetamiseks ja hooldustöödeks otsustati sõlmida leping Sirle Kase Kase Aiandiga. Lepingu maksumus on 20 326,20 eurot (lisandub km).
4. Kinnitati riigihanke „Tori valla teede ja tänavate talvine hooldus 2023–2026 Tori valla 2., 4., 5., 7. ja 8. piirkonnas“. Otsustati sõlmida töövõtulepingud lumetõrjetöödeks kohalikel ning avalikult kasutatavatel teedel ja tänavatel.
5. Otsustati korraldada avatud hankemenetlusega riigihange „Oti tee, Tammiku tee, Taara tee, Tõrukese tee, Nõmmeliiva tee, Nõmmevahe tee, Nõmme tee, Haaviku tee, Kaasiku tee, Kaasikukaare tee katastriüksuste ja nende lähiala detailplaneeringu koostamine“ ja kinnitati riigihanke alusdokumendid.
6. Otsustati maha kanda vallale kuuluv sõiduauto Citroën C5, kuna see on amortiseerunud.
7. Anti tähtajatult üürile mitmeluruum Are alevikus Kuuse tn 2 üüritasuga 40 eurot kuus.
8. Otsustati pikendada eluruumide üürilepingud nelja isikuga.
9. Anti välja korraldus hüpoteegi seadmise ja isikliku kasutusõiguse seadmise taotlemise kohta.
10. Otsustati taotleda Tori valla kasuks isikliku kasutusõiguse seadmist Surju metskond 145 katastriüksusele, et rajada Nigula tee äärde kergliiklustee Farmeri teest Lennujaama teeni.
11. Määrati Sauga alevikus Hirvela tn 1 kinnistu detailplaneeringu alusel ja Kilksama külas asuva Surju metskond 48 katastriüksuse jagamise alusel tekkivale uuele liikluspinnale kohanimeks Rabaveere tee.
12. Nõustuti Kilksama külas Veermiku tee 7, Veermiku tee 9 ja Veermiku tee 11 katastriüksuste liitmiseks ning määrati moodustatava katastriüksuse lähiaadressiks Veermiku tee 7 ja sihtotstarbeks 50% äri- ja 50% tootmismaa.
13. Nõustuti katastriüksuste moodustamisega Tori vallavalitsuse 08.11.2023 korraldusega nr 707 kehtestatud detailplaneeringu alusel ning otsustati määrata Sauga alevikus asuva Hirvela tn 1 katastriüksuse ja Hirvela tn 1a katastriüksuse baasil moodustatavate katastriüksuste lähiaadressid ja sihtotstarbed.
14. Nõustuti järgmiste katastriüksuse jagamisega, määrati jagamise tulemusel moodustatavate katastriüksuste lähiaadressid ja sihtotstarbed:
 - Eametsa külas Vilja katastriüksus;
 - Eametsa külas Allika tee 4 katastriüksus;
 - Kilksama külas Surju metskond 48 katastriüksus.
15. Muudeti Sauga alevikus Jäneselja tn 22 katastriüksuse lähiaadressi ja määrati uueks lähiaadressiks Vahtra tn 7.
16. Muudeti Sauga alevikus Hirvela tn 1b katastriüksuse lähiaadressi ja määrati uueks lähiaadressiks Rabaveere tee L1.
17. Määrati Kilksama külas asuva Jahimeeste katastriüksuse baasil moodustatavate katastriüksuste lähiaadressid ja sihtotstarbed.
18. Nõustuti Rätsepa külas Uueritsu katastriüksuse ja Väike-Vardissaare katastriüksuse vahelise piiri muutmiseks ning määrati piirimuudatuse tulemusel moodustatavate katastriüksuste lähiaadressid ja sihtotstarbed.
19. Anti projekteerimistingimused:
 - Eametsa külas Nigula tee äärde (Farmeri teest kuni Lennujaama teeni) jalgratta- ja jalgte rajamiseks;
 - Tammiste külas Tammejärja tee 20 kinnistul oleva aiamaa laiendamiseks;
 - Are alevikus Päriveri tee ääres lõigus Kaldeni tänavast kuni Oja tänavani jalgratta- ja jalgte rajamiseks ning selleks vajaliku ehitusprojekti koostamiseks.
20. Tunnistati kehtetuks Tori vallavalitsuse poolt 11.02.2021 väljastatud ehitusluba Urumarja külas Kurina tee 16a kinnistule suvemaja püstitamiseks.
21. Anti ehitusluba:
 - Nurme külas Sireli tee kinnistule veetorustiku paigaldamiseks;
 - Selja külas Rakvere mnt 20 kinnistule abihooone püstitamiseks;
 - Kilksama külas Poeg 46 kinnistul söödakomponentide osakonna lammutamiseks.
22. Kinnitati kahe korteriühistute toetust saanud projekti lõpparuanne ja otsustati toetus välja maksta.
23. Kinnitati ühe restaureerimistoetust saanud projekti lõpparuanne ja otsustati toetus välja maksta.
24. Moodustati heakorralduskonkursside hindamiseks üheksaliikmeline komisjon.
25. Kinnitati heakorralduskonkursi „Talvemeeleolu 2023“ võitjad ja määrati auhinnafond.
26. Kinnitati kolme 2023. a hajasustuse programmist rahastatud projekti lõpparuanne ja otsustati toetus välja maksta.
27. Moodustati 2024. aasta hajasustuse programmi raames esitatavate taotluste hindamiseks kuueliikmeline komisjon. Prioriteetseteks valdkondadeks määrati vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rajamine.
28. Otsustati eraldada MTÜ-le Pärnumaa Lasterikkad ühekordset toetust 250 eurot suurepere jöuluürituse korraldamiseks.
29. Otsustati eraldada Eesti kirkute nõukogule ühekordset toetust 300 eurot projekti „Teeliste kirikud“ teostamiseks.
30. Muudeti Tori vallavalitsuse määrust „Tori valla koolieelsete lasteasutuste lahtiolekuaegade kehtestamine“ ja määrati Tori lasteaia uueks lahtiolekuaegaks 6.30–18.00.
31. Otsustati maksta ühele lapsevanemale isikliku sõiduauto kasutamise hüvitist lapse transportimise eest kooli ja tagasi.
32. Kehtestati Tori põhikooli ruumide kasutusse andmise hinnakiri.
33. Kehtestati Sindi gümnaasiumi ruumide kasutusse andmise hinnakiri.
34. Otsustati rahastada kahe lapse lapsehoiuteenuse kohatasu.
35. Kiideti heaks Sindi gümnaasiumi arengukava 2024–2026 projekt ja suunati see avalikustamisele Sindi gümnaasiumi ja Tori valla kodulehel perioodil 8.01–21.01.2024.
36. Otsustati tagastada novembrikuu eest 10 lapsevanemale Pärnu Raja lasteaia kohatasu soodustus.
37. Kooskõlastati Tori valla koolide palgakorralduse põhimõtted.
38. Kuna Tammiste lasteaed-alkoolis on vajadus raamatukoguteenuse järele kasvanud ja töökorraldus Tori valla raamatukogus muutunud, muudeti Urge haruraamatukogu ning Tammiste välisteeninduspunkti lahtiolekuaegu.
39. Keelduti ühele isikule eluruumiteenuse osutamisest.
40. Otsustati sõlmida kolme isikuga sotsiaaleluruumi üürileping ja pikendada 60 isikuga sõlmitud sotsiaaleluruumi üürilepingut.
41. Volitati sotsiaaltöö spetsialisti Tori vallavalitsuse esindajana täitma täisealise isiku kõiki eestkostja ülesandeid.
42. Kinnitati Sindi sotsiaaltöökeskuse struktuur.
43. Kehtestati sotsiaaltransporditeenuse hinnad sõidutsoonide kaupa alates 1. jaanuarist 2024.
44. Anti välja korraldus kolme lapse asendushooldusteenusele suunamiseks.
45. Eraldati reservfondist:
 - 600 eurot advokaadibüroole TGS Baltic õigusabiteenuse eest tasumiseks;
 - 2000 eurot Jännesselja lasteaia toiduainete ostmiseks, kuna kulud on suurenenud ja laste arv kasvanud. Ühtlasi otsustati muuta neljakohaliste kululiikide liigendust ja tõsta 1200 eurot kululiigilt 5512 kululiigile 5521;
 - 3400,80 eurot Sauga põhikooli avariilise olukorra likvideerimiseks;
 - 46 713,89 eurot valla teede talvise hoolduse kulude katteks.
46. Otsustati osaühingu Sindi Vesi juhatuse liikmele Neeme Püssile maksta preemiat 500 eurot (netosumma).
47. Anti välja korraldus kahju hüvitamiseks.

Vallavalitsuse istungite protokollide ja vastuvõetud õigusaktidega saab tutvuda valla kodulehel www.torivald.ee.

Meeldetuletus erateede ja tiheasustuses asuvate kinnistute omanikele

Vallavalitsus palub erateede ja tiheasustuses asuvate kinnistute omanikel lumelükkamise hõlbustamiseks:

- üle vaadata teeäärsed puud ja põõsad;
- vajadusel kärpida oksad, mis ulatuvad teemaale, segavad teehooldusmasinaid ning võivad kahjustada peegleid ja vilkureid;
- tähistada ohtlikud esemed, mida lume alt ei pruugi näha;
- arusaamatuste vältimiseks palume tähistada ka piir, milleni lund lükata.

NB! Kui eelpool nimetatud tööd on tegemata, ei saa nendes kohtades enne takistuste kõrvaldamist teed lahti lükata.

Kinnistule sissesõit lükatakse lahti kuni hoovini, sissesõit peab

olema piisavalt pikk, et traktor saaks seal manööverdada (viis või kümme meetrit ei ole piisav selleks, et traktor peaks seda tegema). Hoovisistest hooldust vald ei paku.

Lumetõrjet tehakse eelisjärjekorras teedel, kus sõidavad õpilasveo bussiliinid, järgnevad koolide ja lasteaedade juurdesõiduteed, valla üldkasutatavad teed ja erateed.

Palume suhtuda teenuse osutajatesse mõistvalt ja meeles pidada, et pideva lumesaju korral ei ole võimalik igale poole korraga jõuda.

Tori valla teede ja tänavate korrashoiu ning teede talvise hoolduse eest vastutab taristunõunik Toomas Parm, telefon 520 6932, e-post toomas.parm@torivald.ee.

Tori valla 2023. aasta arvudes

Toome teieni valiku vallaametnikelt ja vallavalitsuse hallatavatelt asutustelt kogutud andmeid möödunud aasta kohta.

ELANIKUD

1. jaanuari 2024. a seisuga oli vallas elanikke **12 572** (mehi **6173**, naisi **6399**).

Eelmisel aastal sündis Tori vallas **139** last, suri **118** inimest, saabus **690** inimest, lahkus **609** inimest, vallasiseselt vahetas elukohta **211** inimest.

Kokku sündis vallas **83** tüdrukut ja **56** poissi, sh **4 paari** kaksikuid.

Välismaalt tuli valda elama **49** inimest, vallas lahkus välismaale **46** inimest.

Koolieelikuid (0-6 eluaastat) oli kokku **1032**, kooliealisi (7-19 eluaastat) oli **2066** ja tööealisi (20-64 eluaastat) **7181**. Väga väärikas eas ehk 90-99-aastasi oli kokku **105**. Vanim vallakodanik on **99-aastane**. Kõige rohkem oli käesoleva aasta alguse seisuga vallas **38-aastasi** elanikke – **199**. Vallaelanike keskmine vanus oli aasta lõpu seisuga **40,7** aastat.

Aasta lõpul elas vallas **49** rahvuse esindajaid, enamuse moodustasid eestlased, kelle esindajaid oli kokku **11 295**.

Aasta jooksul kasvas vallaelanike arv 98 inimese võrra

ASULAD

Kokku suurenes 2023. aastal rahva arv asulates **98** elaniku võrra.

Kõige rohkem kasvas Eametsa küla elanike hulk – **49** inimese võrra. Tammiste külla lisandus **46** inimest. Sindi elanike arv kasvab tõusvas tempos – linn sai aasta jooksul juurde **40** elanikku.

Enim vähenes elanike arv Taali külas – võrreldes aasta algusega **12** võrra, Kilksama küla elanikkond vähenes **11** inimese võrra.

VALITSUS JA VOLIKOGU

Vallavalitsus pidas **57** istungit ning võttis vastu **809** korraldust ja **1** määruse.

Vallavolikogu II koosseis pidas aasta jooksul **12** istungit ning võttis vastu **89** otsust ja **16** määrust.

Osavõtt volikogu istungitest oli möödunud aastal **85%**.

Vallavolikogu istungid toimusid **1** kord Sindi seltsimajas, **6** korda Are huvikeskuses, **1** kord Sauga Mustas Majas ja **4** korda Tori rahvamajas.

Arengu- ja majanduskomisjonil oli aasta jooksul **9** koosolekut; sotsiaalkomisjonil **2** koosolekut; haridus- ja noorsookomisjonil **4** koosole-

Vallavolikogu võttis vastu 89 otsust ja 16 määrust

kut; kultuurikomisjonil **1** koosolekut; keskkonnakomisjonil **4** koosolekut; revisjonikomisjonil **10** koosolekut. Lisaks pidasid komisjonid **10** ühis-

PROJEKTID

2023 oli projektide valmimise osas erakordselt tihe aasta.

Sindis viidi lõpule juba eelmisel aastal alustatud ühe vanima linnas säilinud hoone, **Pärnu mnt 51** asuva elamu renoveerimistööd. Projekti kogumaksumuseks koos projekteerimise ja uuringutega kujunes **719 530** eurot, millest toetus moodustas **386 565** eurot. Hoone rekonstrueeriti KredExi COVID-19 eriolukorras tuleneva korterelamute toetuse meetme rahastuse abil. Projekteris osasihing Hirvesoo Arhitektibüroo, ehitas osasihing Viimistlus ja Ehitus.

Lõppesid projekti „**Sindi seltsimaja energiatõhususe tõstmine**“ tööd, mis algasid juba 2022. aastal. Hoone energiatõhususe tõstmiseks ehitati ümber selle tehnovõrgud ehk ventilatsioon- ja jahutussüsteem ning maja viidi üle kaugküttele. Seltsimaja renoveerisid osasihing Qualitis Ehitus ja osasihing Ehitusfirma FIDELE. Renoveerimistööd läksid kokku maksma **2,28 miljonit**, millest projekti „Sindi Seltsimaja energiatõhususe tõstmine“ rahastati meetme „Kliima 2.9.1 Avaliku sektori hoonete energiatõhusus“ vahenditest, toetus oli **806 223,30** eurot. Tehnika, mööbel, lavatekstiilid, köögisisustus jms maksis kokku **826 000** eurot, mis kaeti vallaelarvest.

Eelmisel aastal sai positiivse rahastusotsuse keskkonnateadlikkuse suurendamisele suunatud projekti „**Looduspõhiste lahenduste pilaotalade loomine elurikkuse suurendamiseks Tori vallas**“ ehk „**Elurikas Tori vald**“ (vt koduleht elurikas.torivald.ee). Projekti käigus toimus kevadel koolitussari ja koos kogukonnaga rajati valla eri piirkondades näidisalad elurikkuse suurendamiseks. Suurem investeering tehti Sindis, kus kärestikuäärsele kruusaplatsile rajati roheala, mis arvestab samuti elurikkuse suurendamise põhimõtteid. Projekti kogumaksumus oli **445 873** eurot, sellest toetus **215 339** eurot. Toetas keskkonnamuutustega kohanemise meetme. Toetust rahastas Euroopa Majanduspiirkond.

Sindis valmis möödunud aastal ka **Sindi kärestikukeskuse väljarendamise I etapp**, rajati veepealne treenimis- ja võistlustaristu Pärnu jõel, kaldapealne publikuala ning valgustatud promenaad. Ehitustööd läksid kokku maksma **1 029 420** eurot ja rahvusvahelistele standar-

ditele vastav slaalomiraja varustus **16 200** eurot. Projekti toetussumma oli **396 385** eurot, mida rahastati maakondlike arengustrateegiate elluviimise toetusmeetmest hasartmängumaksust.

2023. aastal rajati toetuste abil ka kaks uut jalgratta- ja jalgteed: Sauga alevikku ja Eametsa küla ühendava **Allika-Nigula kergliiklustee I etapp** (u 2,4 km) kogumaksumusega **611 432** eurot, millest toetus moodustas **475 998** eurot; ja Sauga alevikku Kilksama külaga ühendava **Kilksama kergliiklustee I etapp** (2,4 km), kogumaksumusega **570 631** eurot, sellest toetussumma **262 275** eurot.

Suvel valmis Sindis gümnaasiumi kõrvalasuvasse Kooliparki **pumptrack** ehk trikirada, mille eesmärgiks on aidata kaasa elukõige laste ja noorte liikumisharjumuste suurendamisele. Rajamist toetas Rohelise Jõemaa koostöökogu ja PRIA Leader programm. Tööde kogumaksumus oli **112 800** eurot, sellest trikiraja ehitus **56 325** eurot. Toetussumma oli **29 999** eurot. Lisaks trikirajale rajati tänavalgustus, paigaldati pargipink ja rattahoidja ja tehti sajueve kanalisatsioonitööd.

Regionaalsete tervisespordikeskuste edasiarendamise toetuste taotlusvoorst saadi toetust Sindi terviseraja arenduseks. Projekt kestab neli aastat, mille käigus terviserada korraldatakse ja pikendatakse Pärnu jõe ääres Sindi kärestikukeskuse suunas, ühendades terviseraja kaldapromenaadiga. Projekti kogumaksumus on **320 000** eurot, toetuse summa **160 000** eurot.

TEED JA VÄLISVALGUSTUS

Tolmuvaba katte sai **1,25** kilomeetrit teid.

Olemasolevaid katteid pinnati **5,0** kilomeetri ulatuses.

Kruusateede kruusakatteid uuendati kokku **5,8** kilomeetrit.

Ehitati **165** uut valgustuspunkti ja uuendati **138** valgustit.

Lisaks rajati **5,8** kilomeetrit jalgratta- ja jalgteid: Allika-Nigula (Eametsa) u 2,4 kilomeetrit, Kilksama **2,4** kilomeetrit, Uuemetsa **1,0** kilomeetrit.

HANKED

Kokku oli hankemenetlusi **62**, sealhulgas: väikehankemenetlusi **16**, lihthankemenetlusi **15**, avatud hankemenetlusi **18**, väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetlusi **1** ja minikonkursside raamlepingu alusel **12**.

EHITUS JA PLANEERIMINE

Algatati **13** detailplaneeringut. Vastu võeti **23** detailplaneeringut, kehtestati **13** detailplaneeringut. Osaliselt tunnistati kehtetuks **3** ja kogu ulatuses **1** detailplaneering.

Jäeti algatamata **8** keskkonnamõjude strateegilist hindamist.

Anti välja **63** projekteerimistingimust.

Anti **195** ehitusluba ja **143** kasutusluba.

Loeti teavitatuks **222** ehitusteatist ja **154** kasutusteatist.

Väljastati **24** reklaamiluba, mille eest 2023. aastal tasuti **3664,92** eurot.

Anti 195 ehitusluba ja 143 kasutusluba

Hooviala korraldamiseks määrati toetust **6** korteriühistule kogusummas **9494,86** eurot. Väljamakseid tehti samuti **9494,86** eurot.

Restaureerimistoetust määrati **5** taotlejale kogusummas **36 897,28** eurot. Taotlejatele maksti välja **33 633,28** eurot. Summa erinevus tuleneb tööde odavnemisest, aga ka sellest, et üks väljamaksetest on 2022. aasta projektile, samas pikendati üht 2023. aasta projekti.

Projekteerimistingimuste riigilõiv on **1625** eurot.

Ehituslubade/kasutuslubade eest kogunes riigilõivu **32 110** eurot.

KESKKOND

Ohtlike jäätmete ja koduelektroonika kogumisingil koguti üle **14** tonni ohtlikke jäätmeid, kodumajapidamises tekkinud elektroonikat anti üle enam kui **8** tonni.

Ohtlike jäätmete ja koduelektroonika kogumisingil koguti üle 22 tonni jäätmeid

Tori valla elanikud viisid möödunud aastal Paikre sorteerimisjaama pea **13** tonni ohtlike jäätmeid, mille kogumaksumuseks kujunes **13 000** eurot.

Eterniiti koguti elanikelt kogumisingi käigus enam kui **62** tonni.

Hajastustuse programmi raames eraldasid riik ja Tori vald taotlejatele kokku **71 794** eurot. Rahuldati **42** projektitaotlust, neist veevarustusüsteemide rajamiseks **20**, kanalisatsioonisüsteemide rajamiseks **17** ja juurdepääsuteede rajamiseks **5** taotlust.

Anti välja **74** raieluba, neist **15** koos asendusistutuse garantiikirjaga, mis kohustab kinnistu omanikku uut kõrghaljastust rajama.

Istutati üle 40 000 kevadlillesibula

Tulevasteks jõulupuudeks istutati **2** puud: Aresse ja Urgele.

Rajati **3** uut püsilillepeenart ja koos kogukonnaga **5** lilleniitude pilaotala. Lisaks pandi maha üle **40 000** kevadlillesibula.

Istutati palju puid ja põõsaid. Ainuüksi Sindi rohealale istutati **88** puud ja **12** põõsast, kärestiku äärde veel **70** puud ja **48** põõsast. Taastati Tori surnuaia tagust tammealdeed, Sindis tehti istutusi Hirveaia parki ja Jaama parki. Wöhrmanni parki istutati uued ebajasmiiinid, Sindi muuseumi juurde põisenela hekk, Põhja tänavale pärnasid ning Tori bussijaam sai iluõunapuu.

Loomade varjupaiga teenuse eest maksis vald eelmisel aastal kokku **5137** eurot.

HARIDUS

Valla koolides õppis aasta lõpu seisuga **1063** õpilast, neist Are koolis **141**, Sauga koolis **236**, Sindi gümnaasiumis **418** (sh **66** gümnaasiumiastmes), Tori koolis **218**, Tammiste lasteaed-alkkoolis **50**.

Sindi muusikakoolis õppis **129** õpilast.

Valla lasteaedades käis **696** last, neist Suigu lasteaia **60**, Jännesselja lasteaia **197**, Sindi lasteaia **218**, Tammiste lasteaia **135** ja Tori lasteaia **86**. Pärnu Raja lasteaia käis Tori vallast **38** last.

Tori valla koolides ja lasteaedades töötab ligi **350** kooli- ja lasteaiaõpetajat.

Valla koolides õppis aasta lõpu seisuga 1063 õpilast

NOORSOOTÖÖ

Sindi noortekeskust külastas möödunud aastal keskmisel **35** noort päevas, Sauga noortekeskust **40** ja Are noortekeskust (sh Suigu noortetuba) **34** noort.

Sindi noortekeskuses tegutseb **7** huviringi, Sauga noortekeskuses **7** ja Are noortekeskuses **12** ringi. Lisaks toimub erinevaid töötubasid, projekte, turniire ja väljasõite.

ALGUS LK 3

Unikaalseid noori käis noortekeskustes aasta jooksul: Ares **278**, Saugas **583** ja Sindis **488**.

Ares toimus suvel traditsiooniline noortekeskuse laager.

Sauga noortekeskus kirjutas möödunud aastal **2** projekti, millega saadi noortekeskusele üle **20 000** euro väärtuses lisavahendeid. Ühe projektiga soodustati 12-aastaste ja vanemate noorte käimist noortekeskuses, teise projektiga tutvustati noortele taaskasutust ja prügisorteerimist. Mõlemad projektid olid tihe-
das koostöös Are kooliga.

Sindi noortekeskuse noorsootöotajad ja noorteaktiivi noored osalesid **2** rahvusvahelises Erasmus+ noorsootööprojektis, millest üks oli suunatud sihtrühmale 14+. Lisaks omandati koos Tori põhikooli noortega teadmisi rahvusvaheliste noorsootööprojektide kirjutamise õppes ning pandi kokku esmane projektikava. Aasta ringi korraldati koos Ukraina noortega Ukraina-teemalisi tegevusi (kultuuriõhtud – kultuur, toit ja koos kokkamine – tantsuõhtud, matkamine jne). Sindi noored osalesid **3** lühifilmiga (dokumentaalfilmi, ajaloolise filmi ja animatsiooni kategoorias) Pärnumaa õpilaste filmifestivalil, kus saavutati peavõit lühifilmiga „Läbi imede värava“. Film linastus novembris Pimedate Ööde filmifestivali (PÖFF) rahvusvahelises noortefilmide võistlusprogrammis ning noored kutsuti PÖFFile.

Lisaks osalesid noored mitmesugustes noortekeskuste pakutavates tegevustes – mängisid piljardit, lauamänge, arvutimänge, *Playstationit*, lauahokit, käisid jõusaalis, veetsid vaba aega rulapargis ja spordisaalis, talvel kelgumäel, grillisid, matkasid, turnisid madalseiklusrajal, mängisid *disc golf'i*, hüppasid minibatuutidel, vaatasisid filme, joonistasid, meisterdasid ja veetsid palju aega eakaaslastega suheldes.

Huvitegevuse fondist sai toetust **463** noort, kokku **106 976,88** eurot.

Tori valla õpilasmalevas osales **92** noort.

Tori valla noortevolikogu pidas **13** koosolekut.

KULTUUR, SPORT ja VABA AEG

Tori valla kultuurikeskus korraldas 2023. aastal kokku **138** kultuurisündmust, mida külastas kokku umbes **23 500** inimest. Lisaks oldi abiks ja kaaskorraldajaks veel **87** sündmusel.

Kõige rahvarohkem sündmus oli Tori rahvamaja näitus „Hingepüüdja“, mida külastas kokku **2700** inimest. Rahvarohked olid ka Tori

suvelaet, Sindi linna sünnipäev, jaanituled ning paljud teised sündmused.

Tori valla kultuurikeskuses käib koos **21** kollektiivi. Möödunud aastal lisandus kolm uut kollektiivi: Tansindi neidude rühm, Tori valla viulikoor ja Sauga laste laulustuudio.

Vallas tegutsevad vabaihendused esitasid **29** toetuse taotlust, kokku toetati vabaihendusi **52 115** euroga.

Avati **2** uut spordiobjekti – Uuemetsa väljõusaal (sel kevadel on plaanis lõpuni viia valgustus- ja haljastustööd) ja Sindi *pumptrack*. Selja külas ehitati uus mänguväljak. Renoveeriti Sindis Pikal tänaval asuv mänguväljak koos korvpalliplatsiga. Sindis Kooli pargis vahetati katkine kiik uue vastu.

Anti välja **7** loome- ja spordistipendiumit kogusummas **15 000** eurot.

RAAMATUKOGUD

2023. aasta lõpu seisuga oli raamatuid Tori valla raamatukogu haruraamatukogudes kokku **59 527** eksemplari.

Teenuste kasutajaid, sh lugejaks registreeritud isikuid oli **2554**, neist lapsi **1160**. Aasta jooksul laenutati **54 420** raamatut ja ajakirjandusväljaannet, sh lasteraamatuid ja -ajakirju **12 670**. Keskmiselt laenutas iga lugeja aastas **22** raamatut või ajakirja.

Raamatukogude külastusi oli kokku **43 760**, sh laste külastusi **18 265**. Siia hulka käivad nii raamatulaenutajad kui üritustest osavõtjad.

■ Raamatukoguteenuste kasutajaid oli **2554** ja külastusi kokku **43 760**

Raamatukogudes toimus **319** sündmust. Näituseid ja väljapanekuid oli kokku **248** ja sündmustel osalejaid **4736**.

Tori valla raamatukogu haruraamatukogudes oli tellitud **27** erinevat perioodikaväljaannet, millele lisandusid perioodikaväljaannete digipaketid.

SOTSIAAL

Tori vallal on **71** sotsiaaleluruumi üle Tori valla, sh on ratastoolile kohandatud kortereid **9**.

„Kodud tuleohutuks“ projekti ja valla omavahendite arvelt sai tuleohutumaks muudetud **4** kodu, kokku **14 433,48** euro ulatuses (sh riigi toetus **10 000** eurot ja omavalitsuse eelarve **4433,48** eurot).

Kodukohandusi puuetega inimestele tehti **2** inimese kodus, kokku **4998** euro eest.

Lusikapidusid korraldati **2** ja koduste laste jõulupidusid **5**. „Imeliste aastate“ vanemlusprogramme korraldati **2** grupile.

Vallale kuuluvates sotsiaaleluruumides on möödunud aastal ajutist peavarju leidnud **77** perekonda/leibkonda.

Tori valla elanike arv kasvas möödunud aastal mõõdukalt

PIIA SALUNDI
TEABESPETSIALIST

Tori vald on Pärnumaal ainus omavalitsus, mille elanike arv eelmisel aastal kasvas. Tõsi küll, võrreldes 2021. ja 2022. aastaga on elanike arvu kasv tunduvalt pidurdunud – aastaga lisandus 98 elanikku. 2024. aasta 1. jaanuaril oli vallas kokku 12 572 elanikku.

Kõige kiirema tempoga kasvab endiselt Eametsa küla – seal oli 2024. aasta 1. jaanuari seisuga 877 elanikku ehk 49 võrra rohkem kui aasta varem. Tammistes on aasta jooksul lisandunud 46 elanikku – 1. jaanuari seisuga oli Tammiste

rahvaarv kokku 1986. Rahvaarv kasvas kolmandat aastat järjest ka Sindis – mullu koguni 40 elaniku võrra. Selle aasta alguses elas Sindis 3772 inimest. Kõige rohkem on kahanenud Taali küla elanikkond – 12 inimese võrra, 11 inimest on vähemaks jäänud Kilksama külas. Täpsemat infot elanike arvu muutuste kohta asulates saab valla kodulehelt www.torivald.ee/statistika1.

Elanike vanuseline jaotus näitab jätkuvalt noorema elanikkonna kasvu. Möödunud aastal oli 0–18 vanusegrupi osakaal kogu rahvastikust pea 25%. Tööelised (20–64-aastased) moodustavad käesoleva aasta alguseks elanik-

konnast 57% ning vanemad kui 64-aastased 18%. Rõõmustav on ka see, et iive oli möödunud aastal positiivne (sündis 139 last, suri 118 inimest). Ka vallaelanikuks registreerimiste hulk oli suurem kui väljakirjutante hulk (saabus 690 inimest, lahkus 609 inimest).

Kui vaadata perioodi 2019. aastast alates, on valla rahvaarv järjepidevalt kasvanud. Eriti paistavad silma aastad 2021 ja 2022, mil valla elanike arv märgatavalt tõusis – mõlemal aastal lisandus üle 200 elaniku (2022. aastal koguni 271). Praegune kasv sarnaneb pigem 2021. aastale, mil valda lisandus 110 elanikku.

Tori valla loome- ja spordistipendium

Tori vald annab välja loome- ja spordistipendiumi. Stipendium on ette nähtud:

- Tori vallas elavatele autoritele või esitajatele, kes tegutsevad kujutava või audiovisuaalse kunsti, lavakunsti, kirjan-duse, muusika, rahvakul-tuuri või arhitektuuri erialal rahvusvahelisel tasemel, et väärtustada ja soodustada nende tegevust;
- Tori vallas elavatele sportlas-tele, kelle areng ja tulemu-sed võimaldavad osalemist Euroopa meistrivõistlustel, maailmameistrivõistlustel ja olümpiamängudel, et väärtustada ja toetada nende

tegevust spordi arendamisel ja populariseerimisel nii Ees-tis kui maailmas.

Stipendiumi taotlemiseks tuleb kandidaadil esitada:

- lühikirjeldus senise tegevuse ja saavutuste kohta;
- põhjendus, mille jaoks sti-pendiumi taotletakse;
- stipendiumi kasutamise eel-arve ja oodatav tulemus;
- spordistipendiumi taotlu-sele tuleb lisada soovituskiri juhendajalt või treenerilt.

Stipendiume määratakse eel-arvevahendite olemasolul. Stipendium eraldatakse nelja kuu jooksul ning väljamakseid tehakse stipendiumi kasutamise lepingu

sõlmimise kuule järgnevalt kuust võrdsetes osades stipendiaadi arveldusarvele. Vallavalitsus sõlmib stipendiumi saajaga lepingu, kus määratakse stipendiumi kasutamise sihtotstarve, stipendiumi andja ja stipendiumi saaja õigused ja kohustused, stipendiumi kasutamise aruandlus ja vastutus lepingu rikkumise korral.

Stipendiumi taotluste esitamise tähtaeg on 30. aprill. Vabas vormis taotlus saata tori@torivald.ee. Stipendiumi taotleja rahvastikuregistrijärgne elukoht peab olema Tori vald. Info: kairi.gustavson@torivald.ee.

Pärnu lahe partnerluskogu ootab infopäevale

Pärnu lahe partnerluskogu tegevuspiirkonna ettevõtjaid, seltse, organisatsioone ja kohalikke omavalitsusi oodatakse Pärnu lahe partnerluskogu LEADER kohaliku arengutoetuste infopäevadele:

- Saarde vallas Tihemetsas Voltveti mõisas 22.01.2024 algusega 16.30;
- Pärnu linnas Audru osavallas Aruvälja lasteaias 24.01.2024 algusega 16.30;
- Lääneranna vallas Saulepi seltsimajas 25.01.2024 algusega 16.30;
- Häädemeeste vallas Tahku Tares 29.01.2024 algusega 16.30;
- Tori vallas Sauga piirkonnas Sauga teenuskeskuses 30.01.2024 algusega 17.00;
- Kihnu vallas Kihnu rahvamajas 02.02.2024 algusega 13.30.

PLPK planeeritavad toetusvoorud:

- meede 1. Ettevõtluse arendamine ja mitmekesistamine, taotluste vastuvõtt toimub 04.03.2024 kell 8.00 kuni 08.03.2024 kell 16.00;
- meede 2. Aktiivne kogukond, taotluste vastuvõtt toimub 01.04.2024 kell 8.00 kuni 05.04.2024 kell 16.00;
- meede 3. Romantilise Rannatee ühistegevus ja turundus, taotluste vastuvõtt toimub 01.04.2024 kell 8.00 kuni 05.04.2024 kell 16.00;
- meede 4. Regionaalse ja piiriülese koostöö edendamine, taotluste vastuvõtt toimub 01.01.2024 kell 8.00 kuni 31.12.2024 kell 16.00.

Taotlusi võetakse vastu Pärnu lahe partnerluskogu tegevuspiirkonna ehk Kihnu ja Häädemeeste valla ning haldusreformile eelnenud piirides, Lääneranna valla endiste Varbla ja Koonga valla, Tori valla endise Sauga valla, Saarde valla endise Saarde valla territooriumi osas ja Pärnu linna Audru ja Tõstamaa osavalla piires. Toetuste kohta lähemalt kodulehelt www.plp.ee.

TORI VALLA KRIIS! KOOLITUS

TORI RAHVAMAJAS
Teisipäeval, 6. veebruaril kell 17.30-19.00

JÕESUU KÜLAMAJAS
Teisipäeval, 20. veebruaril kell 17.30-19.00

ARE HUVIKESKUSES
Teisipäeval, 5. märtsil kell 17.30-19.00

SUIGU SELTSIMAJAS
Kolmapäeval, 13. märtsil kell 17.30-19.00

TAALI VABATAHTLIKE PÄÄSTJATE DEPOOS
Kolmapäeval, 27. märtsil kell 17.30-19.00

SELJA KORVPALLIPLATSIL
Kolmapäeval, 17. aprillil kell 17.30-19.00

KILKSAMA OTI, NÕMME JA KAASIKU TEE NURGAL
Kolmapäeval, 24. aprillil kell 17.30-19.00

Päästeamet ja Tori vallavalitsus
www.torivald.ee/kodanikukaits

PÄASTEAMET

■ Tori valla kultuurikeskus korraldas **138** kultuurisündmust

Talvemeeleolu konkursil panustati põhjamaisele kargusele ja lapsemeelsusele

KATI SAAGIM
KOMMUNIKATSIOONINÕUNIK

Tori vald korraldas ka tänavu heakorrakonkursi „Talvemeeleolu“, kus hinnati õnnestunud jõulumeeleolu loomist. Heameelt valmistab osalejate rohkus – kui mullu oli neid seitse, siis nüüd koguni 16.

Vallavalitsuse hindamiskomisjon külastas hindamiseks kõikide kandidaatide õuealaid. Võitja valimine ei olnud kergete killast, sest ilusaks ehitud kodusid oli palju. Siiski jõuti üksmeelele ja võitjaks osutus Tammiste külas Karukella 2 asuv eramu. Vanikute ja punaste jõulutuledega kaunistatud maja hakkas juba kaugelt silma. Okaspuudel särasid teistest eristuvad pallikujulised valgustid, oskuslikult loodud vaateaken sulandus ümbritsevasse ja aitas luua pühademeeleolu.

Välja anti ka neli eripreemiat. Tunnustuse pälvis Sindis Viira 1 asuv eramu, kus pererahvas tähistab tänavu oma esimesi jõule. Garaažiust kaunistas punane lips, erinevaid valgusteid leidis nii maja küljes kui hoovis. Külla tulijail teeb meele rõõmsaks seinal vilkuv tervitus jõuluvanalt. Katusel püüdis pilke valgustatud hirvekuju, mis on pererahva enda meisterdatud.

Kilksama külla Tulbiaia tee 5 on pererahvas loonud tõelise inglitemaa. Peale selle, et ingliteema eristus kõigist teistest, on vahva see, et ka lapsed osalesid kaunistuste meisterdamisel ja esitlesid uhkelt oma talvevõlumaad. Kogu majaümbrus oli maitsekalt kaunistatud ja palju oli tehtud käsitsi.

Saugas Metsvindi 3 asuva kortermaja rahvas on hoone kaunistamise ka sel aastal suure innuga ette võtnud. Vahva ja rikkalik jõulumaad viis lapsepõlvradadele rändama ning tekitas väga lustliku meeleolu. Märkimisväärne on seegi, et väga palju oli käsitööd – ehtimisel ei olnud ainult valgustusele panustatud.

Uhke vaateakna eest pälvis eripreemia eramu Kilksama külas Tammiku tee 21. Meisterlikult loodud vaateaken ei jäta vist küll ühtegi möödujat külmaks. Perenaine rääkis, et ta on aastaid tahtnud see-sugust aknaunistust teha ning nüüd lõpuks avanes tal selleks võimalus – ootamine tasus ära!

Tori vald premeeris heakorrakonkursi võitjat 1000 euroga, eripreemia saajate autasu jäi vahemikku 50-100 eurot.

Silmapaistvaid kodusid oli teisigi. Sindist on tuua mitu näidet: Väike-Karja 2, kus oli hoovkaunistatud tähekestega,

Esikoha sai Tammistes Karukella 2 asuv eramu

Võitja puhul sulandusid õueelemendid ja aknadki tervikusse

Ainsa ettevõtte oli esindatud Klaara-Manni puhke ja seminarikeskus

ning Kure 3, kuhu oli loodud väga hubane istumisala. Lapseõbralikkusega paistis silma Maasika 2 eramu Tammistes. Terrassil „kihutas“ põdrarakend, saani asemel taga kelk kingikottidega. Huvitav võte oli kasutada jõulutunde loomiseks laste pehmeid mängu-

asju. Kilksama külas Tulbiõe tee 7 asuv eramu võitis esimesest hetkest ahhetama: aeda kaunistasid jõulupärjad, aia ees säras pererahva valmistatud saan põhjapõdraga.

Ainsa ettevõtte osales konkursil Klaara-Manni puhke- ja seminarikeskus,

kuhu on ehitatud uhke kuppel-kasvuhoone, mida kaunistab vanarahva sümbolika. Hoovialalt võis leida vahvaid põhujäneseid ja teisigi loomi, kes tervitavad kõiki külalisi.

„On äärmiselt hea meel, et konkursist oli nii suur osavõtt,“ märkis hindamiskomis-

Kilksamal Tammiku teel ehitud aken püüdis pilku juba eemalt

Eripreemia saanud eramu Sindis Viira tänaval säras kaugele

Fotod: Kärt Linder ja Piia Salundi

joni esimees Signe Rõngas. „Seekord domineerisid valgusketid ja maitsekas põhjamaine kargus,“ võttis ta nähtu kokku. Rõngas tundis rõõmu, et jätkuvalt on au sees taaskasutus ja koostöörõõm.

Suur aitäh kõigile elanikele, kes on väga usinalt oma kodusid kaunistanud ja sellega ka möödujatele palju rõõmu pakuvad! Ringkäiku tehes märkas hindamiskomis-

jon mitmeid uhkelt ja maitsekalt kaunistatud õuesid, kuhu oleks tahtnud lausa ilma kutsumata uudistama minna!

Konkurs „Talvemeeleolu“ on ellu kutsunud selleks, et innustada kodanikke ja ettevõtteid ehitma hoonete fasadeid, aknaid ja hoove, andmaks panus pühademeeleolu loomisele oma kodukohas.

Rohkem pilte valla kodulehe pildigaleriist.

Kultuuritegijad särasid „Tähesäral“

Talve algus tõi Tori valla kultuuritegijatele mitmeid tunnustusi. Tegijaid tänati talvisel pööripäeval Sindi seltsimajas toimunud galal „Tähesära 2023“.

Pärnumaa omavalitsuste liit valis Pärnumaa aasta kultuuriteoks Tori rahvamajas Tori kihelkonna rahvarõivaid, jahiulukeid ja ühepuulootsikut tutvustanud näituse „Hingepüüdja“. Näituse koostasid Tori rahvamaja juhataja Argo Juske ja Tori muuseumi metoodik-varahoidja Lea Puust ning seda külastas ligi 2700 huvilist. Pärnumaa aastate tegutseja on Are ja Sauga piirkonna

kultuurikorraldaja Vilja Alamaa. Nii Argo kui Vilja pälvisid tänavu ka Tori valla aukodaniku tiitli.

Tunnustused jagas välja ka Eesti Kultuurkapitali Pärnumaa ekspertgrupp. Kultuurkapitali tunnustuspreemia pälvis Tori valla suvise tantsupeo PõrguWärk peakorraldaja ja lavastaja Mariann Pärnoja. Kultuuritegija preemia sai oma panuse eest Tori valla raamatukogu direktor, pühendunud raamatukogutöötaja ja nõustaja Ene Michelis.

Palju õnne tunnustatu-tele!

Koostanud Piia Salundi

Hajaasustuse programmi taotlusvoor avatakse 1. veebruaril

Regionaalminister on kinnitanud hajaasustuse programmi 2024. aasta taotlusvoor avamise tähtjaks **1. veebruari ning taotluste esitamise ajaks 1. aprilli**.

Programmi eesmärk on tagada hajaasustusega maapiirkondades elavatele peredele head elutingimused ning seeläbi aidata kaasa elanike arvu püsimisele hajaasustusega maapiirkondades.

Programmist toetatavad valdkonnad:

1. veevarustussüsteemid;
2. kanalisatsioonisüsteemid;
3. juurdepääsuteed;
4. autonoomsed elektrisüsteemid (tingimusel, et majapidamine pole liitunud elektrivõrguga).

Veevarustussüsteemide valdkonnas toetatakse hooneväliseid tegevusi:

- 1) suur- ja salvkaevude rajamine ja puhastamine, kaevumajade püstistamine;
- 2) olemasolevatest või uutest kaevudest veetorustiku rajamine ja selle ühendamine hoonesisese veevarustussüsteemiga;
- 3) vee pumpamiseks ja puhastamiseks vajalike tehniliste seadmete ja tarvikute soetamine ning paigaldamine, sealhulgas selleks vajalike elektritööde tegemine;
- 4) liitumine ühisveevargiga;
- 5) vanade puurkaevude lammutamine (toetatakse vaid tingimusel, et need kaasnevad punktides 1-4 nimetatud tegevustega);
- 6) rajatud hoonevälise veevarustussüsteemide teostumöödistamine (toetatakse vaid tingimusel, et need kaasnevad punktides 1-4 nimetatud tegevustega);

7) joogivee kvaliteedi analüüs (toetatakse vaid tingimusel, et need kaasnevad punktides 1-4 nimetatud tegevustega). Täpsemat infot leiab terviseameti kodulehel www.terviseamet.ee.

Kanalisatsioonisüsteemide valdkonnas toetatakse hooneväliseid elamu ja pesuruumiga abihoone reovee nõuetekohase kokkukogumise ja puhastamise tagamiseks vajalikke tegevusi:

- 1) kogumiskaevude rajamine;
- 2) omapuhastite, sealhulgas imbsüsteemide ja filter-süsteemide rajamine;
- 3) muude reoveepuhastussüsteemide ja -süsteemide rajamine;
- 4) liitumine ühiskanalisatsiooniga;
- 5) kanalisatsioonitorustiku rajamine ja selle ühendamine elamusisese kanalisatsioonisüsteemiga (toetatakse vaid tingimusel, et need kaasnevad punktides 1-4 nimetatud tegevustega);
- 6) vanade nõuetele mittevastavate hoonevälise kanalisatsioonisüsteemide ja -seadmete likvideerimine (toetatakse vaid tingimusel, et need kaasnevad punktides 1-4 nimetatud tegevustega);
- 7) rajatud hoonevälise kanalisatsioonisüsteemide teostumöödistamine (toetatakse vaid tingimusel, et need kaasnevad punktides 1-4 nimetatud tegevustega).

Juurdepääsuteede valdkonnas toetatakse järgmisi ohutu aastaringse liiklemise võimaldamiseks vajalikke kinnistusesid ja -väliseid tegevusi:

- 1) teepõhja ja -katte ehitamine;
- 2) sildade ja truupide ehi-

tamine;

3) teeala kuivendamine.

Autonoomsete elektrisüsteemide valdkonnas toetatakse tingimusel, et majapidamine ei ole liitunud elektrivõrguga, autonoomse elektrisüsteemi rajamiseks või täiustamiseks vajalikke tegevusi:

- 1) päikese-, tuule-, vee- või muud taastuvenergiaallikat kasutava elektritootmis-seadme paigaldamine;
- 2) elektrigeneraatori paigaldamine;
- 3) energiasalvestusseadme paigaldamine;
- 4) autonoomse elektrisüsteemi ühendamine elamusisese elektrisüsteemiga.

Toetuse maksimaalne suurus ühe majapidamise kohta on 6500 eurot.

Projekti kogukuludest võib toetus moodustada kuni 67% ning oma- ja kaasfinantseering peab moodustama vähemalt 33%. Maksimaalse toetuse summa arvutamisel võetakse arvesse ka aastatel 2019-2023 hajaasustuse programmist saadud toetuse summa.

Tegevuste planeerimisel kindlasti arvestada sellega, et iga valdkonna jaoks on võimalik toetust saada ainult üks kord kuue kalendriaasta jooksul. Iga valdkonna kohta tuleb esitada eraldi taotlus koos kohustuslike lisadega.

Taotlus koosneb järgmistest kohustuslikest dokumentidest:

- 1) taotlus;
- 2) projekti eelarve (vastav vorm);
- 3) projekti tegevuste kirjeldus sõltuvalt projekti valdkonnast (vastav vorm iga valdkonna kohta);
- 4) oma- ja kaasfinantseer-

ingut tõendav garantiikiri (vabas vormis);

5) veevarustussüsteemide valdkonna projekti puhul joogivee kvaliteeti tõendav analüüs ulatuses, mida peab vajalikuks terviseamet. Tuleb esitada ainult sel juhul, kui projekti eesmärk on hetkel kasutatavast veevarustussüsteemist saadava joogivee kvaliteedi parandamine, veetorustiku rajamine olemasolevast kaevust või sinna pumba paigaldamine või olemasoleva kaevu asemele uue rajamine põhjusel, et olemasoleva kaevu vee kvaliteet ei vasta joogivee nõuetele (analüüsi kulu võib lisada eelarvesse);

6) kaks võrreldavat hinnapakumust. Kui võrreldavate hinnapakumuste esitamine ei ole võimalik, tuleb esitada sellekohased põhjendused ja hinnakalkulatsioon(id);

7) korterelamute puhul teiste korteriomaniike kirjalik nõusolek (vabas vormis).

Soovitused taotluse koostamiseks:

- Soovitame juba varakult tegeleda hinnapakumuste võtmisega, et oleks piisavalt aega hinnapakumuses esitatud infoga tutvuda ning vajadusel pakumuse esitajaga täiendavalt konsulteerida. Viimasele minutile jäetud hinnapakumusi ei ole enam aega läbi vaadata, mistõttu võivad olulised kulud projekti kajastamata jääda. Kuna vee- ja kanalisatsioonisüsteeme rajavatel ettevõtetel on sellel perioodil palju tööd, võib juhtuda, et esitatud hinnapakumused ei kajasta tegelikku olukorda või peate hinnapakumust pikemalt ootama.

PROGRAMMI TINGIMUSED:

- Taotleja alaline elukoht on taotluse esitamise aasta 1. jaanuarist hajaasustusega maapiirkonnas asuv majapidamine.
- Taotleja elukoht on rahvastikuregistri andmete kohaselt katkematult taotluse esitamise aasta 1. jaanuarist majapidamine, millele projektiga toetust taotletakse.
- Taotlejal ei tohi olla riiklike maksude osas maksuvõlga, välja arvatud juhul, kui see on ajatatud.
- Projektil võib olla ka kaastaotleja(id). Kaastaotlejale kehtivad samad tingimused, mis taotlejalegi.
- Taotluse esitamise päeval peab eelmise toetuse kasutamise aruanne olema kohaliku omavalitsuse poolt kinnitatud.
- Projekti ajalise kestuse arvestus algab toetuslepingu sõlmimisest ning projekti elluviimine peab olema lõppenud 31. oktoobriks 2025.
- Ühele majapidamisele on maksimaalne toetus kuni 6500 eurot.
- Toetus moodustab kuni 67% projekti abikõlblikest kuludest.
- Taotleja ja kaastaotleja oma- ja kaasfinantseering peavad kokku moodustama vähemalt 33% projekti abikõlblikest kuludest.
- Iga valdkonna jaoks võib programmist toetust saada üks kord kuue kalendriaasta jooksul.
- Programmist eraldatud toetuseks loetakse ka viiel eelneval kalendriaastal programmist saadud toetuse summat. Kui taotleja on aastatel 2019–2023 hajaasustuse programmist juba toetust saanud, arvestatakse varasem toetussumma toetuse piirmäärasse.

- Vee- ja kanalisatsioonisüsteemide rajamiseks on üldjuhul nõutud ehitisregistris ehitusloa/teatise või kasutusloa/teatise esitamine. Kui te ise ei ole valmis loa/teatise taotlemiseks vajalikku dokumentatsiooni koostama (taotlus, asukohajoonis, teostusjoonis vms), siis on mõistlik hinnapakumuse küsida koos vajaliku dokumentatsiooni koostamisega (loa/teatise taotluse koostamine, projekt, teostusjoonis vms).

Taotluse koos lisadokumentidega saab esitada ajavahemikul 1. veebruarist 1.

aprillini 2024: digiallkirjastatult e-posti aadressile tori@torivald.ee, paberil taotlused allkirjastatult Tori valla teenuskeskustesse.

Lisainfo: keskkonnaspetsialist Janne Soosalu, e-post janne.soosalu@torivald.ee, telefon 525 3929.

Konsultatsiooniajad ja kohad palume eelnevalt kokku leppida.

Taotlusvormid, dokumentid, programmi täpsemad tingimused ja juhendid on leitavad riigi tugiteenuste keskuse kodulehelt www.rtk.ee/meede-hajaasustuse-programm.

Sügisestel kogumisringidel andsid elanikud üle 84 tonni jäätmeid

JANNE SOOSALU
KESKKONNASPETSIALIST

Nagu tavaks, korraldas vallavalitsus ka möödunud aasta oktoobrikuus ohtlike jäätmete kogumise ringid, kus vallaelanikud said tasuta ära anda majapidamises tekkinud ohtlikud jäätmeid ja koduelektronikat. Kokku oli 33 kogumispeatust ja nagu igal aastal, kasutasid ka seekord elanikud võimalust väga aktiivselt. Koguti üle 14 tonni erinevaid ohtlikke jäätmeid, mille hulka kuuluvad näiteks värvid, õlid, lahustid happed, muud kemikaalid jne. Elektroonikajäätmeid koguti üle kaheksa tonni.

Kui eelnevatel aastatel oli kogumispunktidesse palju toodud selliseid jäätmeid,

mida ohtlike jäätmete ringi käigus vastu ei võeta, siis seekord oli väga hea näha, et kõikides kogumispunktides olid õiged jäätmed.

Eterniivedu toimus otse kinnistutelt, kokku koguti üle 62 tonni eterniiti.

Soovin siiralt tänada vallaelanikke, kes olid kogumispunktides ja valmis aitama jäätmeid auto peale laadida, samuti väga töökaid autojuhte. Kindlasti jätkame head tava ja korraldame kogumisringe ka edaspidi. Sellel aastal soovime rõhutada, et elanikud ise oleksid õigel kellaajal

Ohtlike jäätmete ja koduelektronika ringil koguti üle kaheksa tonni koduelektronikat

Foto: Janne Soosalu

kogumispunktis – nii saame jäätmed auto saabudes kohe peale laadida ja säästame kõigi aega.

Ohtlikud jäätmed saavad Tori valda registreeritud elanikud ise viia Paikre sorteerimisjaama (Raba 39, Pärnu) või Paikre prügilasse (Põlendmaa, Paikuse vald), kus need piirkoguse alusel tasuta vastu võetakse. Komplektseid elektroonikajäätmeid (nt koduelektronika, suur- ja väikeelektronika) on võimalik Paikresse tasuta üle anda, mittekomplektseid võetakse vastu tasuta eest. Samuti saab Paikre jäätmejaama Raba tänaval viia autorehve, ühe elaniku kohta võetakse aastas tasuta vastu kaheksa rehvi. Lähem info Paikre kodulehel <https://paikre.ee>.

Lähiajal alustab RMK Sauga aleviku metsas kokku lepitud raietöödega

KRISTIINA VIIRON
RMK KOMMUNIKATSIOONI-
SPETSIALIST

RMK teeb jaanuaris-veebruariis ära raietööd Rääma raba Sauga aleviku läheduses kasvavas metsas. Tegemist on kõrgendatud avaliku huviga alaga, mistõttu kavandas RMK tööde tegemist kohalike elanikega koos ning nende tähelepanekuid ja soove arvestades.

Teeme nii harvendusraiet kui ka aegjärkset raiet, mis tähendab, et vana mets raiutakse hõredamaks ning uus metsapõlv hakkab kasvama vana metsa all. Harvendusraiet tehakse keskealises metsas, et anda kasvama jäävatele puudele juurde valgust ja ruumi. Pärast raiet jääb mets hõredamaks, kuid saab parema kasvuhoo.

Ühel väiksel alal (0,3 ha) Tallinna-Pärnu maantee ääres teeme ka lageraie – see on seotud juba alguse saanud maantee laiendusega. Teed selle ala asemele küll ei tule, kuid maantee laienduse käigus rajatakse sinna kõrvale kogujatee (magistraalteega paralleelselt kulgev tee, mis kogub liikluse kõrvalteedelt ja juhib liiklussõlmede kaudu põhiteele) ning kaob metsatöödeks vajalik ligipääs nimetatud 0,3 hektari suurusele metsamaale. Seetõttu oleme pidanud vajalikuks enne tee ehitust raiuda seal kasvavad raieküpsed kased ja haavad ning kased asemele istutada.

Vanad puud jäävad kasvama

Rohkem lageraieid Sauga ümbruses kasvavate metsade kirjeldust, metsatööde plaani ning kokkuvõtet peetud koosolekust ja esitatud ettepanekutest saab lugeda RMK kodulehel rmk.ee alammenüüs „Kõrgendatud avaliku huviga alad“.

jaguks valgust ja ruumi uute puude kasvama hakkamiseks. Alles jäävad suuremad ja elujõulisemad puud, mida me ka edaspidi maha ei raiu, mistõttu säilib alal metsane ilme. Aegjärkeid raieid plaanime metsadesse, kus kasvavad kased ja haavad. Ka edaspidi hakkavad vana metsa varjus sirguma kased ja haavad ning kujuneb välja erivanuseline segamets. Üks aegjärkse raie ala jääb Tallinna-Pärnu maantee laienduse ligidusse, rajatava kogujatee serva, kuid teised jäävad maanteest kaugemale.

Puhver majade ja raieala vahele

Oleme arvestanud, et metsas, mis jääb kõige lähemale Hirvela elurajoonile, me metsa servas 10 meetri ulatuses raiet ei tee. Nii tekib puhver majade ja raieala vahele. Lisaks püüame sellel metsaalal jätta vanu puid tihedamalt kasvama, aga nii, et valgust ja kasvuruumi jaguiks ka uutele puudele.

Kolmas aegjärkse raie ala jääb teedest ja majadest eemale üsna kõrgendatud huviga ala keskele.

Kahes metsaosas, kokku 7,6 hektaril teeme harvendusraie – välja raiutakse madalamad ja teistest kehvema kasvuga puud, et anda tulevikupuudele ruumi ja valgust. Pärast raietööd säilib kogu Sauga aleviku metsaala metsane ilme.

Tallinna-Pärnu maantee ääres juba alanud raadamistööd ei ole seotud siin kirjeldatud töödega, vaid maantee laiendusega.

Rääma raba Sauga aleviku ümbruses kasvavate metsade kirjeldust, metsatööde plaani ning kokkuvõtet peetud koosolekust ja esitatud ettepanekutest saab lugeda RMK kodulehel rmk.ee alammenüüs „Kõrgendatud avaliku huviga alad“.

Tammistes avati pidulikult lasteaed-alkkooli juurdeehitus

KATI SAAGIM
KOMMUNIKATSIOONINÕUNIK

Septembri keskpaigas valmis Tori vallas Tammiste lasteaia juurdeehitus, kuhu kolisid seni lasteaia ruumides tegutsenud alkooliklassid. Hoone pidulik avamine toimus 20. detsembril.

Juurdeehituse ruumidesse rajati alkooliosa, mis hõlmab nelja klassiruumi, õpetajate tuba, söögisaali, riietusruume ja garderoobi. Sügisel alustas Tammiste lasteaed-alkkoolis kooliteed 25 esimese klassi õpilast, kolmes klassis õpib kokku 50 last.

Tori vallavanem Lauri Luur rääkis avaüritusel, et hoone ehitus viibis ootamatute takistuste tõttu, millest suuremad olid koroonakriis ja Ukraina sõda. Juurdeehitustöödki ei valminud õigel ajal ja seetõttu käisid lapsed paar nädalat koolitarkust taga nõudmas Sauga noorteakeskuse ruumides. „Mul on kahju, et lindilõikamist ei saanud teha 1. septembril,“ nentis Luur, kes tunneb siiski heameelt, et pikalt oodatud hoone on lõpuks valmis.

Tammiste lasteaed-alkkooli juurdeehituse projekteris osühing Hirvesoo Arhitektibüroo, kelle kohta direktor Oksana Laane-

Lindi lõikasid läbi arhitekt Eva Hirvesoo, lasteaed-alkkooli direktor Oksana Laanemets ja vallavanem Lauri Luur

metsal jagus vaid kiidusõnu – arhitektid olevat niivõrd hästi osanud koolipere soovidega arvestada.

Ehitus läks maksma 980 915 eurot (käibemaksuta), ehitas osühing Visare Ehitus.

Alkkooli ruumid on projekteeritud nii, et neid saaks hiljem hõlpsalt ümber kujundada lasteaiaühmade jaoks. Alkkool-kogukonakeskuse projekteerimine on käimas ja eeldatavasti valmib hoone lähema paari-kolme aastaga.

Tammiste alkooli klassiruum Fotod: Karmen Kärge

Rohkem pilte valla kodulehe www.torivald.ee pildigaleriis.

Tori valla haridusjuhid ja lastega töötavad ametnikud külastasid Saaremaa toetava hariduse keskust

HERVE MERIVALD
HARIDUSJUHT

3. jaanuaril käisid Tori valla haridus- ja sotsiaalvaldkonna töötajad ning haridusametnike juhid vallavalitsuse korraldatud õppereisil Saaremaal Kallemäel, kus tutvuti Saaremaa toetava hariduse keskusega.

Saaremaa toetava hariduse keskus on ühendatud tuge vajavatele lastele, kus tegutseb üldhariduskool, haridustugiteenuste osakond ja sotsiaalteenuste osakond. Toetava hariduse keskuse peamine eesmärk on olla oskusteabekeskus Saaremaa valla lastele, õpilastele, lapsevanematele, õpetajatele ja teistele koostööpartneritele. Keskus toetab õppija arengut, kasutades selleks nii haridus-, sotsiaal- kui ka tervishoiuvaldkonna tuge.

Saime teada, kuidas on korraldatud tugispetsialistide, väikeklasside ja hari-

Tori valla haridusjuhid ja lastega töötavad ametnikud Saaremaa toetava hariduse keskuses

Foto: Herve Merivald

duslike erivajadustega laste töö. Samuti tutvustati asutuse struktuuri, räägiti liitklassis õpetamise kogemusest ning juhtumikorraldaja teenusest. Oma kogemusi jagasid keskuse direktor

Gabriela Rooso, haridustugiteenuste osakonna juhataja Pille Pajoma-Lepp, õppeosakonna juhataja Lembi Ratas, laste hoolekandeteenuste juht Mare Kurvits, rehabilitatsiooni-

teenuste juht Angela Mäeots ja juhtumikorraldaja Monika Sarapuu. Oli väga sisukas kohtumine, saime häid mõtteid, kuidas neid kogemusi ka enda töös kasutada.

Haridus- ja teadusminister väisas Sindi gümnaasiumi

KATI SAAGIM
KOMMUNIKATSIOONINÕUNIK

9. jaanuaril külastas haridus- ja teadusminister Kristina Kallas Sindi gümnaasiumi.

Umbes tunniajase kohtumise ajal tutvustas haridusminister vallavalitsuse ja kooli esindajatele väikekoolide ja alla 100 õpilasega gümnaasiumite tulevikuplaane. Lisaks tuli juttu ka eesootavast õpetajate streigist ja haridusvõrgust üldiselt.

Haridusministeeriumi andmetel on gümnaasiume, kus õpib alla 100 õpilase, Eestis kokku 37. Koolivõrgu ümberkorraldamisel ongi kriteeriumiks just 100 õpilast, sest sellest väiksema õpilaste arvuga

keskkoolid pole Kallase sõnul elujõulised. Ministri hinnangul aitaks väiksemate gümnaasiumite sulgemine maksta õpetajatele ka kõrgemat töötasu.

Sindi kooli gümnaasiumiosas õpib 66 õpilast. Gümnaasiumi plussideks peab nii vallavalitsus kui kooli juhtkond paindlikke tingimusi ja laia valikainete valikut.

Ministri sõnutsi on praegu suurema tähelepanu all siiski need gümnaasiumid, kus on alla 50 õpilase. See tähendab, et lähitulevikus ei ohusta Sindi kooli gümnaasiumiosa kinnipank. Vastupidi – kohtumine ministriga andis koolile hoopis indu juurde, et suurendada gümnaasiumiõpilaste hulka veelgi.

Hea on teha head

MARJU SEPP
ARE KOOLI ÕPETAJA

Esimese advendi hommikul kutsus Are kooli 6. klass kooliperet osalema Eesti vähihaigete laste vanemate liidu algatatud kampaanias „Aita täita vaprusekastike”.

Kui laps peab haiglas ravima rasket vähihaigust ja erinevad protseduurid põhjustavad talle ebameeldivusi, on lapse suurimaid hirme valu. Me ei saa lapse valu mõõta laboritestide või uuringutega, kuid me saame muuta lapse olemise rõõmsamaks ja ka motiveeritumaks, et minna nõelatorget või muud valulikke protseduuri vapralt saama. Üheskoos aga

saame teha kõik selleks, et raviprotsessi ajal seda valu kuidagi leevendada. Selleks kogus Are koolipere kahe nädala jooksul raha, et anda võimalus haige lapse vanemal osta seda, mis just tema lapsele rõõmu valmistab. 6. klassiga ühines terve suur seltskond kodusid ja kokku annetasime 601 eurot. Loodame, et suudame laste silmad veidigi säravamaks muuta ja seeläbi neile tervist juurde anda.

5. klass omakorda kutsus toetama Pärnu kodutute loomade varjupaika. Et alles hiljuti oli seal läbi käinud suur haigusepuhang, vajati peale toiduainete veel tekke, rätikuid, mänguasju. Koguti suur hulk esemeid, konserve, kröbinaid jne.

5. klass koos õpetaja Kristi Möldriga viis 18. detsembri hommikul need neljajalgsetele sõpradele Pärnu loomade varjupaika kohale. Usume, et kõik varjupaiga elanikud saavad varsti endale päris kodu. Seniks on neil aga kõik eluks vajalik olemas.

Are kooli õpilased viisid hulga annetusi Pärnu kodutute loomade varjupaika

Foto: Kristi Mölder

Sauga põhikooli kodutütred ja noored kotkad nautisid talvelaagrit Kilingi-Nõmme gümnaasiumis

MARGIT LOTT
SAUGA PÕHIKOOLI HUVIJUHT

5.-6. jaanuaril toimus Kilingi-Nõmme gümnaasiumis kõikide Pärnumaa kodutütarde ja noorte kotkaste talvelaager. Laagrist võtsid osa ka sügisel asutatud Sauga põhikooli kodutütarde ja noorte kotkaste rühmad.

See oli Sauga kooli tütarde ja kotkaste esimene ühine laager. Laagri programm pakkus osalejatele mitmeid huvitavaid, harivaid ja lõbusaid tegevusi. Noored said

osa mitmetest väljakutsetest ja meeskonnatöö harjutustest, mis arendasid nende koostööoskusi ja juhtimisvõimeid. Laagri käigus said kodutütred ja noored kotkad mitte ainult uusi teadmisi, vaid ka võimaluse tugevdada omavahelisi sidemeid ning õppida üksteisega paremini koostööd tegema. See oli suurepärase kogemus, mis jättis noortele positiivsed mälestused ja tugevdas nende huvi osaleda tulevikus sarnastel üritustel. Aitäh korraldajatele suurepärase laagri eest.

Sauga põhikooli kodutütred ja noored kotkad

Foto: Margit Lott

Jänesselja lasteaia jõulutoimetused ja sünnipäev

Jänesselja lasteaia Krõlli rühm lasteaia sünnipäeval

2024. aasta esimene kuu hakkab lõpule jõudma. Vaatame tagasi, mida huvitavat toimus meie lasteaia jõulukuul ja ka näärikuul.

Jänesselja lasteaia algas jõulukuu etendusega. Lasteaia eripäraseks tuleks öeldakse, et laste teadmisi vana-aja tööriistadest (pesupali, kahemehe-saag, lass, kerilaud) ja esivanemate töödest. Meie vanavanemad tegid ju kõik ise ja käsitsi, alustades kinnaste-sokkide kudumisega ja puupulgast mänguloomade nikerdamisega kuni kangastelgedel vaiba ja seelikukanga kudumiseni või maja ehitamiseks kahemehe-saaga palkide langetamiseni. Tõetruudust lisas rõivastus. Sinna juurde veel vana-sõnad, kandlemäng, vana aja ütlused ja meenutused. (Karakterseks tegelasteks olid talu perenaine – Aina Alunurm, peremees – Margit Blehner ja naabrimees – Aime Jürgens. NV)

Direktor Aina Alunurm

Möödunud jõulude ajal peeti lasteaia muusikasaalis kolm jõulupidu. Üks jõulupidu toimus Sauga noortekeskuses (allpool sellest pikemalt). Kaks kõige vanemate laste rühma käisid Carl Robert Jakobsoni talumuuseumis Kurgjal (seal sai esitada Jõulusokule vanu jõululaule ja -tantse). Kurgjal käimine on juba traditsiooniks kujunenud. Ülejäänud kolm rühma käisid sel aastal Korstna talus, kus oli koos Jõuluvana ja Jõulumemmega palju vahvaid tegemisi.

Muusikaõpetaja Nelli Vadam

Lähemalt Lotte rühma jõulupeost. Üheksa pere emad ja üks vend panid öla alla ning tulid kaasa ideega teha lastele üheskoos jõulupeoks üllatuse – etenduse „Lotte teel jõuluvana vastu”. Saime Sauga noortekeskusega kokkuleppe saali kasutamiseks. Selleks, et kõik oleks rätislik, tuli etenduse osatäitjatel käia laste eest salaja mitmeid kordi proovides. Ka lastel oli näidendis oma osa – detsembrikuu jooksul sai õpitud just selliseid laule, mis sobisid kokku etenduse jooksul eri-

nevate päevade tööde ja tegemistega. Et Lotte (Marylin Ollep) jõuaks Pühapäevamaale, pidi ta aitama Esmaspäeva (Joanna Koovit), Teisipäeva (Katherine Koppel), Kolmapäeva (Helina Andresen), Neljapäeva (Jaana Liiv), Reedet (Age Tiido), Nõia-Ellat (Julija Vidrik), kes tahtis jõule ära rikkuda, Laupäeva (Christel Mölder) ja Pühapäeva (Kaili Kivimurru). Lotte sõber Bruno (Atko Mölder) oli samuti kohal. Pühapäevamaal kohtuski Lotte jõuluvana, kellega koos said lapsed pärast etendust trallida. Aitäh lastevanematele! Lastetagasisidest selgus, et üllatus oli ikka päris suur!

Lotte rühma õpetaja Jana Torn

Seekordne kogu lasteaia personali jõulupidu oli Klaara-Manni puhkekeskuses. Imeline koht meie oma vallas! Saime lisaks maitssale jõuluõhtusöögile ja kingikotist jõulukinkide lunastamise ka targemaks, sest Soomaa matkajuht ja šamaanitarkusi õppinud mees Edu Kuill õpetas meid šamaanitrummi helide ja laulu saatel tegema erinevaid riitusi küll enda puhastamiseks, küll väestamiseks.

Muusikaõpetaja Nelli Vadam

Et vanu kombeid meelde tule-tada, korraldasime lasteaia lastele Tahma-Toomase töötoad, kus lapsed said teadmisi toomapäevast ning endale ka Tahma-Tooma meisterdada. Tahma-Toomast meisterdasime käepärastest materjalidest: vanadest riidetükkidest, ajalehtedest, lõngast ja paelast. Ja loomulikult liikus toomapäeval ringi kümme-kond erinevat Tahma-Toomast, keda nii lapsed kui õpetajad usinalt ühest ruumist teise viisid, et mustusel, laiskusel ja lohakusel meie juurde asja ei oleks.

Õppealajuhataja Margit Blehner

Piparkoogimajade kokkupanek

Fotod: Jänesselja lasteaia

Piparkookidele on läbi ajaloo (piparkoogisarnased võrtsikad meekogid jõudsid Euroopasse 11. saj) omistatud ravivaid ja õnnelikuks tegevaid omadusi. Vahetult enne toomapäeva võttis kogu lasteaia meeskond ette piparkoogimajade valmistamise, et üheskoos mõnusa jõuluhõngu ja -rõõmu südamesse tuua. Lasteaia sünnipäeval, 5. jaanuaril, panime piparkoogimajad suhkruglasuuriga kokku. Valmis lumine piparkoogimajade võluma, mis on kõigile vaatamiseks välja pandud lasteaia pika koridori aknalaudadele.

Lepatriinu rühma õpetaja Kadri Ojaste

Näärikuu viiendal päeval, kui õues oli pakane, pidutsesid kõik rühmad lasteaia muusikasaalis, sest oli lasteaia 48. sünnipäev. Saime soovida üksteisele head uut aastat, tuletada meelde, kui tore jõuluaeg meil oli, ning tantsida ühiselt Jänesselja lasteaia maskoti Jänese ümber. Lõpuks jätsime hüvasti ka meie imeilusa jõulukuusega. Sipsiku ja Tibu rühma laste ja õpetajate abiga sai pudisevalt kuuselt ka ehted ära võetud. Mõni laps võttis endale isegi mõne kuuseokka kaasa, sest need pidavat õnneokkad olema!

Lõpusõnadeks soov kogu meie kollektiivilt – jätkugu selle aasta toimetusteks kõigile piisavalt energiat, tugevat tervist ja rõõmsat meelt!

Koostanud Nelli Vadam,

Jänesselja lasteaia muusikaõpetaja

SAAME TUTTAVAKS: Kristel Reinsalu

Sügisest töötab Sindi kultuurikorraldajana Kristel Reinsalu.

Foto: erakogu

Miks otsustasid tulla tööle Tori valda?

Nii kaua, kui ennast mäletan, olen olnud läbi ja lõhki kunstiinimene. Töötasin küll 20 aastat riigiametis, kuid juhendasin selle töö kõrvalt ka koore ja ansambleid ning korraldasin koos Sindi seltsimaja ja Tori rahvamaja kultuuritöötajatega erinevaid kultuuriüritusi. Pakkumine tulla kultuuritööle jõudis minuni juba kolmandat korda ja kolm on ju kohtu seadus! Eks ükskord saab iga asi otsa. Pealegi on vahelduseks päris mõnus oma kultuuribronhe tuulutada! Olen alati olnud meeskonnamängija ja tuln otsima oma meeskonda. Usun, et koos on kergem ja toredam kõike teha. Nii on ka mured kergemad ja rõõmud suuremad. Leidsin siit eest kaks vahvat selli – meister Kristjan Kullerkani ning tehnikajuht Jaan Endrik Kirsi. Mind on uude tõesse sukeldumisel toetanud palju mu boss Ants Välimäe ning mu hea mentor ja juhendaja Argo Juske. Oma kogemusi ja soovitusi on lahkelt jaganud ka kogenud kultuurikorraldajad Reelika Rüütli ja Vilja Alamaa ning juhiabi-administraator Anneli Uusitalu, kellega meid seob juba varasem, kümnendi pikkune koostöö.

Mis on sinu põhilised tööülesanded ja suurimad eesmärgid väljakutsed?

Töötan Sindi kultuurikorraldajana ja minu töö on korraldada sündmusi piirkonna inimestele, lüüa kaasa ülevallaliste ürituste organiseerimises ning pakkuda kultuuri kaudu ka haridust, tuues kokku kunsti, muusika, teatri, kirjanduse, ajaloo ja muud põnevad eluvaldkonnad. Tahaksin väga, et meie ühises tegevuses leiaks igaüks midagi, millega oma kodukohas tegeleda. Nii palju, kui on inimesi, on ka erinevaid soovide ning sageli seab tegutsemistele piirid raha-

ja ajapuudus, pere killustatus, kodus olemiseks nappiv aeg ja veel palju muudki. Lisaks on kultuuriüritused kättesaadavad Pärnu linnas. Mõistan seetõttu, et inimene tuleb kodust välja siis, kui ta saab vau-efekti, ja selle vau-efekti loomine ja oma kogukonna näo leidmine on minu suur unistus, mis kuulub kindlasti ka suurimate väljakutsete valdkonda. Nagu ka etteantud kultuurieelarve jälgimine ja täitmine ning kõik ametialasessse aruandlusesse puutuv. Olen küll pikka aega rangelt seaduste järgimist nõudvat tööd teinud, ent näen kultuurikorralduses eelkõige loomingulist tööd. Kirjutades oma nupukest, kuulsin raadiost, et täna on tähenärijate päev. Minu jaoks liigituvad kõik-sugu aruanded just sinna valdkonda!

Mida sulle vabal ajal teha meeldib?

Olen õnnelik inimene, kuna minu töö on osutunud natukene nagu ka hobiks. Kui jääb aega, kuulan palju muusikat, arranžeerin laule kooridele ja ansamblile, loen, osalen Sindi käsitööringi tegemistes. Täitumas on üks mu suur unistus – õppida viiulimängu ning loodan, et armsa sõbra ja õpetaja Merike Teppan-Kolgi abiga suudan kevadeks juba edukalt „pikka nooti” tõmmata! Tunnen huvi talisupluse vastu ning olen nii palju, kui võimalik ja kui tööst vabu nädalavahetusi jääb, vanaema oma nelja-aastasele Joosepile. Oleme temaga igas mõttes „ühtekad“ – teeme huumorit, loeme raamatuid, juhatame koori ja armastame vinnutatud vorsti, krevette ning kummikomme!

Tori valla mälumängurid väisasid Sindi seltsimaja

ENE MICHELIS
TORI VALLA RAAMATUKOGU
DIREKTOR

Värske uuenduskuuri läbi teinud Sindi seltsimaja oli 9. jaanuari õhtupoolikul täis tõelist sagimist. Lisaks tantsusamme harjutavatele rahvatantsijatele ning oma tervise eest hoolt kandvatele võimlejatele hõivasid kõige suurema saali valla mälumängurid. Sujuvalt kulgenud mängu juhatas videoküsimustega sisse Koidula muuseumi juht Elmar Trink. Kahe tunni vältel kõlasid Jaak Eametsa ja Erkki Lumisalu poolt ette valmistatud küsimused, mis eeldasid teadmisi nii Tori valla kui ka maailma ajaloost. Tore oli mängijate nägudel näha rõõmu nii õige vastuse kui ka uue teadmise puhul.

Lisaküsimusega selgus järgmine lõpptulemus:

I koht: võistkond Täiskuu koosseisus Katrin Vunk, Ene Mironenkov, Teolan Pärtels, Mihkel Tomberg ja Toomas Rähmonen,

36 punkti;

II koht: võistkond Selja koosseisus Avo Kask, Katrin Tiimann, Käde Reinthal ja Merle Öige, 33 punkti;

III koht: võistkond VEAB koosseisus Liivia Koolme, Ege Järvesaar-Busch, Heikki Arge, Kristi Pruul ja Marika Palu, 32 punkti.

Viies voor toob mälumängurid kokku 13. veebruaril kell 19.00 Are huvikeskusesse lootuses, et ka sealtkandi rahvas saaks SATSi pisikuga nakatunud. Info: ene.michelis@torivald.ee või telefonil 522 8319.

Kogu SATS-iga seotud info on nähtav Facebookis. Sinna postitame pärast iga vooru pildid, punktitablei ja küsimuse suurele ringile. Kolmandale suure ringi küsimusele laekus seitse õiget vastust. Õigesti vastanud vahel loosisime välja väikese meene. Võitjaks osutus Pille Usin. Õnnitlused võitjale ning suur tänu kõikidele osalejatele!

Jõesuu raamatulaenutus võttis lugemisaasta kokku rännumeest kuulates

MERIKE HAAS
VIIRA ARENDUSSELTSI
JUHAUSE LIIGE

30. novembri õhtupoolikul ootas Jõesuu külamajas tegutsev raamatulaenutus oma lugejaid, et teha kokkuvõtteid lugemisaastast ja kohtuda maailmarändur Andres Karuga.

Terve aasta jooksul olid lugejad leidnud riulilt haaravaid ja köitvaid teoseid, täitnud kohaliku lugemisingot „Lugemise rõõm“ ning nüüd oligi kätte jõudnud aeg kokkuvõtete tegemiseks. Külamaja perenaine oli katnud laua maitsvate suupistetega ja meie väike saal täitus kiiresti huvilistega.

Esiteks tänas meie raamatulaenutus oma annetajaid, siis kutsus Andres Karu, kes on tuntud ka õhtujuhina, fortuunaks

meie valla raamatukogude juhi Ene Michelise, kes loosis lugemise rõõmu võitjad, ja lõpuks süttis saali seinal ekraan ning saime hakata kuulama matkamehe reisimuljeid. Reisiraamatuid on põnev lugeda, reisifilme huvitav vaadata, aga kohtuda inimesega, kes on seadnud eesmärgiks valutada riikide kõrgemad tipud, on äärmiselt lummap. Andres Karu emotsionaalseid ja huumorikad selgitused oma rännuteedel tehtud fotodele olid väga nauditavad. Mõnedki fotod olid meile tuttavad tema kahest raamatust, aga täpsemaid ja meeleolukamaid lugusid kuulata oli väga vahva. Aitäh, Andres Karu, toreda õhtu eest!

Jõesuu raamatulaenutus tänab oma külastajaid ja soovib kõigile mõnusa hetke raamatute seltsis.

Algas „Lugemise proovikivi 2024“

LEA KÜÜNAL
SINDI RAAMATUKOGU
RAAMATUKOGUHOIDJA

Juba neljandat aastat on kõigil soovijatel võimalus Tori valla raamatukogudes osaleda lugemismängus „Lugemise proovikivi“.

2024. aasta lugemismäng „Lugemise proovikivi“ kestab 10. jaanuarist 31. detsembrini. Mänguga saavad liituda kõik soovijad igas Tori vallas asuvas raamatukogus ja Jõesuu raamatulaenutuses. Osaleja saab raamatukogust „Lugemise proovikivi“ kaardi, millel on ära toodud kolmkümmend teemat. Iga teema kohta tuleb läbi lugeda üks raamat. Arvesse lähevad Tori valla raamatukogu haruraamatukogudest ja Jõesuu raamatulaenutusest laenutatud raamatud, koduriiulist võetud raamatud arvesse ei lähe. Raamatute valimisel võib alati nõu küsida raamatukoguhoidjalt. Häid lugemissoovitusi leiab ka „Lugemise proovikivi“ Facebooki lehel, kuhu osalejad postitavad loetud raamatute kommentaare. Mõned näited

2024. aasta teemadest: „Raamat minu unistuste reisisihtkohast“, „Nais autori krimka“, „Raamatu autor on perekonnanimega Raud“, „Mine metsa (raamat loodusest)“. Kõigi 30 teemat läbi lugenud „Lugemise proovikivi 2024“ osalejate vahel loositakse välja auhinnad.

2023. aasta jooksul jõudsid mõned mängijad ära täita kaks „Lugemise proovikivi“ kaarti ehk siis läbi lugeda 60 proovikivi teemadega sobivat raamatut. Kõige aktiivsem osaleja luges aga möödunud aasta jooksul „Lugemise proovikivi“ käigus läbi 180 raamatut ja täitis ära kuus kaarti. 10. jaanuaril toimus Tori valla raamatukogu eestvedamisel Sauga Mustas Majas „Lugemise proovikivi 2023“ pidulik lõpetamine. Kohal olid nii proovikivis osalenud kui ka uued huvilised. Üritusel tegime kokkuvõtte 2023. aastast, loosisime mängust osavõtjate vahel auhinnad ja andsime stardi selle aasta mängule. Muusikalise etteastega lisas meeleolu ansambel Nõianeitsid.

Toredaid lugemiselamusi ja kohtumiseni raamatukogus!

Lugemise proovikivi auhinna võitjad ja fortuuna Jaak Eamets

Foto: Rita Raudsepp

PILK MINEVIKKU

Pärnu lennuväljal teenindati ka reisijaid. Foto on tehtud 16. augustil 1989 ja pärineb Pärnu muuseumi fotokogust

Pärnu (Sauga) lennuväli

Praeguses Eametsa külas asuv Pärnu (Sauga) lennuväli on üllatavalt soliidses eas – sellele pandi alus juba 1930.-te aastate keskel. Toona polnud kavas teha tsiviillennuvälja, vaid see oli üks osa kaitseväge plaanist luua kogu Eestit kattev õhukaitseväge lennuväljade võrgustik. Lennuvälja asukohaks valiti endised Sauga mõisa maad, kümnendi lõpuks jõuti rajada murukattega maandumisrada.

Nõukogude okupatsiooni alguses 1941. aastal toodi Sauga lennuväljale sõjalennukid ning teise maailmasõja ajal käis lennuväli käest kätte. Kord paiknes siin Nõukogude Liidu pommituslennuväge polk, kord sakslaste hävituslennukite grupp. 1944. aastal sakslased taganesid ning sõja lõppedes läks lennuväli Nõukogude Liidu mereväe Balti laevastiku merelennuväge käsutusse. 1961. aasta mais anti lennuväli üle NSV Liidu õhukaitsevägele ja Tapal baseerunud hävituslennuväge polk toodi Saugasse. 1980.-te aastate algusest kasutas polk ühelikiirusel lendavaid hävituslennukeid MiG-23. Tollastel Sauga alevikul elanikel on võimatu unustada lennukitega kaasnenud kõrvulukustavat müra. „Õhk värises, akna klaasid klirisesid ja möte peatus, kui lennuk üle lendas,“ on üks elanik kirjeldanud. Aleviku lapsed kat- sid kõrval instinktiivselt kätega ja kisid päransui, kuni müra lakkas. Võõrad ehmatasid end seda kogedes esiti kangeks. Kes pole sellist müra ise kuulnud, ei suuda seda ilmselt ka ette kujutada. Sõjalennukid tõusid

ja laskusid kellaajast hoolimata kogu kümnendi vältel. Eraldi lennurajalt toimusid ka tsiviillennud, kuid hävitajate harjutuste kõrval ei paistnud need kohalikele üldse silma. Sõjaväelennuväli ja seda ümbritsevad alad oli suletud ja okstraadiga piiratud territoorium. Eemalt võis näha vaid ükskuid objekte – näiteks murukat- tega künkasarnaseid lennukiangaare või radareid.

Kui okupatsioonarmee 1990.-tel Eestist lahkus, võeti lennuväe objektid üle. Objektide nimekiri on muljetavaldav – lennukiangaarid, laod, kasarmud, köögid, elektrilajaamad, lennujuhtimiskeskus, ruleerimis- tee, lõhkeainehooned, sidekeskuse varjendid. Osaliselt rüüstatud, jäid need veel tükiks ajaks hooletusse. Lennuväljal tegevust alustanud Pärnu lennujaam oli pidevas likvi- deerimisohus. Muudatuse tõi ula- tuslik rekonstrueerimine, 1999. aastal avati uus reisijateterminal. Sellest aastast püsib ka lennujaama reisi- jateveo rekord, mis on 7072 inimest. Möödunud aastal teenindas Pärnu lennujaam 2087 reisijat.

*Kasutatud allikad:
Pärnu lennujaam, Vikipeedia
10.01.2024*

*Kann, T. Pärnuma vabaneb tasapisi
militaarvaremeist. Pärnu Postimees,
3. detsember 2016*

*Must, K. Mina elasin siin: Sauga. 17
aastat ja mitte ühtegi sünnimust, välja
arvatud sõjalennukite müra. Posti-
mees, 24. oktoober 2023*

August Pulst 135

14.01.1889–22.11.1977

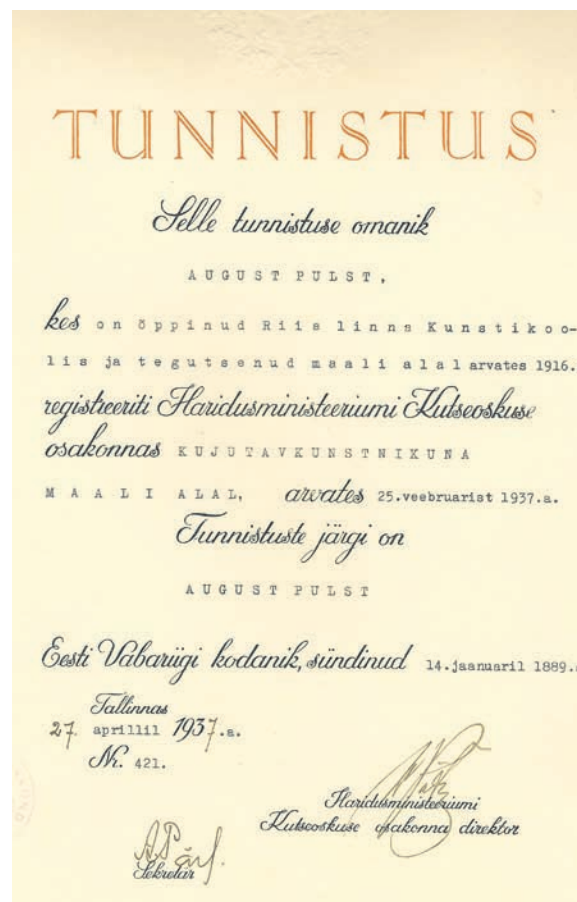
August Pulst oli Tori kihelkonnas sündinud maalikunstnik, vanavarakoguja, kodu- uurija, skulptor, aian- dushuviline, veinigur- maan. Lisaks kirjutas ta näitemänge, luuletusi, õnnitluskõnesid, järele- hüüdeid. Peale Tori muuseumi, mis oli Ees- tis esimene kihelkonna- muuseum, on Pulst asutanud veel mitmeid muuseume Eesti eri pai- gus. Tänavu jaanuaris on August Pulsti 135. sünniaastapäev.

Loodan, et tema juu- beliaastal näeb ilma- valgust ka raamat tema kunstarmastuse poole pealt. Tori muuseum on sellele materjalidega palju kaasa aidanud.

Pikemalt on August Pulsti elu lugu ja tege- misi tutvustatud Tori valla ajalehe „Kaldad“ 2009. aasta numbrites.

A. Pulsti kirjalikud mälestused Riias

Riia Linna Kunstikool – meel- dejäävaim õppeasutis minu elus.

Kooli õppejõud unustamatult auväärsed. Õppetöö koolis, kus- tumatu mõjuga. Olen üliõnnelik, et nii lähidaste heade naabrite juures võisin õpinguid sooritada ja

teed rajada oma valitud kutseala tegutsemiseks. Minu õpingud Riias hõl- mavad 1911–1915. a.

Õppeasutise direktor V. Purvit nagu ta omas kunstis nii ka õppeasu- tise jutlemises isiklikus õppetöös oli väga tüse. Ta oli tõsiselt suhtuv, tähele- panelik abistaja, julgus- taja õieti suunaja. Suure huviga jälgis neidki töid, millised väljaspool õppeasutustes kas enda algatusel, või siis tema tungival soovitusel olid valminud. Tema juhendamis- l töötasin maali- klassis. Siit suunas ta ühe minu töödest „Natüür- mort“, õlis 80 x 94 cm. kunstikoolide nn. kon- kurssnäitusele Peterburi Kunstide Akadeemia ruumes, 1914. a. Aastal 1915, kui minul suuri- mas ainelises kitsikuses õppemaks oli tähtjaks tasumata, maksis direk- tor V. Purvit selle omast taskust – pääsesin õppeasutisest välja lan- gemisest.

*Koostanud Tori muuseumi
juhataja Lea Puust*

Mälestusi Sauga jõega seoses (I)

OSKAR JAAKSON,
SÜNDINUD LÖÖL 1897,
SURNUD 1978

Jõgi mängis minu kasvamises alati väga tähtsat osa. Pisikeses poisina talvel vaatasin kõõgiaknast, kui- das hobustega sõideti jääll piki jõge kulgeval taliteel. Jäaaugul loputati pesu ja mamma vedas jõest vett. Jääminek oli kena vaadata ja veel huvitavam, kui jää kuhugile juh- tus jääma sulgu. Siis pealpool tõusis vesi tohutu kiiruga ning meestel-poistel sai suureks lõbuks selliseid jääsulgusid liikvele kaa- luda ja sageli tehti kamplaga sõitu, mis vahel lõppes külma suplusega. Suurveega oli vee tõus vahel kuni kolm meetrit üle normaali ja siis polnud enam paljusid käänu- sid, vaid jõgi voolas kõikjal otse.

Värske jääga sain lõbu uisuta-

misega. Uisuspordiks oli maad kolm kilomeetrit ülespoole kuni Reielini. Allapoole oli vaba sõit kuni Pärivereni. Arudel teist jõge mööda ülese oli vähe maad, sest hakkasid lahtised kärestikud ja külma veega supluse isu polnud. Kindlam koht uisutamiseks oli Tiidu oja, kus olid küll keeruli- sed ja kõverad käänakud, kuid polnud karta vee sügavusse sat- tumist. Uisulõbu kestis ainult seni, kuni lumi sügavalt jää kat- tis. Sageli avitas Päriveri tamm, mis ajas vett vanale jääle ja värs- kel külmamisel andis hea sileda pinna.

Kui olin vanem, siis suureks lõbuks tundus lootsikuga sõitmine ja jääle ronimine. Lootsikud olid tehtud ühest puust, „umbsepuu- lootsikud“, mille valmistamine osutus omaette erialaks ja sel-

leks otsiti eri meistrid. Lootsikud tehti haava- või pärnapuust, sest teistest puudest polnud võimalik külgi laiaili koolutada. Näiteks 50-sentimeetrine puu sai anda kolmveerand meetrit laia loot- siku. Sellise sõidukiga liikumine vajas harjumist, sest kui kaotasid tasakaalu, olid ka üle ääre. Kuid nad olid väga kerged ja kiired, kolme-neljakümnepuudase koor- maga võis sõita üle kümne versta tunnis. Olenes palju, kuidas meis- ter oli osanud kere koolutada. Palju sain sõita jõge mööda, kui oli kodust meiereisse piimavedu ja see oli lõbus. Tagasi toodi lõss. Minul oli harilik Löölt Päriveresse piimakoormaga 3 versta 20 minu- tit ja selle puhul veel 2–3 peatust piimanõude peale võtmiseks.

Järgneb

PILTUUDIS

Aasta lõpus Pärnu kergejõustikuhallis toimunud taekwondo Eesti meistrivõistlustel olid edukad kaks Sindi sportlast: Ramon Uibo tuli kahekordseks kadettide Eesti meistriks – sparring ja tul (kompleksharjutus). Finaalivastase võitis Ramon esimeses raundis nokaudiga. Sabrina Peterson tuli kadettide tul-meistriks ja sparringus hõbedale. Fotol Ramon Uibo ja treener Edgar Tsalpanov

Foto:
Pärnu taekwondo klubi

PILTUUDIS

Detsembrikuus toimusid Ares, Saugas, Sindis, Toris ja Tammistes jõulupeod kodustele lastele, kes lasteaias ei käi. Lapsed kohtusid vahva ja musikaalse jõuluvanaga, kel oli neist igaühele kingituseks kommipakk. Fotol Sindi koduste laste jõulupidu, pildi autor Karmen Kärp

NELJAPÄEVAL, 01. VEEBRUARIL
KL 19.00
SAUGA MUSTAS MAJAS

NAISELT NAISTELE
Kethi Uksmägi

"Kuidas saavutada
endaga rahuolu
ja püsida positiivne?!"

pääse 10.-

TORI VALLA
KULTUURIKESKUS
SAUGA
MUSTA
MAJA

Tulge 3. veebruaril kell 17.00
Tori Rahvamajja mu 60. juubelit
tähistama!

Teie Alari "Papa" Janson

Tulla lubasid ka:

- Rääma Blue
- Pärnu Naiskoor
- Linda
- MultiFunk
- Sindi Segakoor
- Ester Murrand
- Ukerdajad
- Papa ja Üllar
- Pärnu Oikumeeniline Naiskoor
- "Pink Cadillac" Elmu Sadulsepp
- "Nurgakohviku" seltskond
- Kairi Janson

Kaasa aitab Tori Rahvamaja

ARMSAD EAKAD JA KÕIK HUUILISED

LAULAME RINNA
RÕÖMSAKS

7. VEEBRUARIL

ARE HUVIKESKUSES
BUSS VÄLJUB TORI SOTSIAALMAJA JUUREST
7. VEEBRUARIL KELL 12
ESINEB JAKOBI BÄND
KONTSERT*KOHVILAUD*ÜHISLAULMINE

T A S U T A
VAJALIK EELREGISTREERIMINE HILJEMALT 03.02 TEL 529 7216 AVE

Lugejatega kohtub
MIHKEL RAUD

SINDI SELTSIMAJAS
7. VEEBRUARIL KELL 17.30

TORI VALLA
RAAMATUKOGU

laupäeval,
10.02
kell 18

SINDI SELTSIMAJAS

TORI RAHVAMAJA
SEGARÜHM 40

ÜHISKONTSERT

Lõimelõng

Kaasa teevad:

- Tori Segarühma vilistlased
- ja oma 75. juubeli raames TTÜ tantsuansambli Kuljus noorem vilistlasrühm!
- Ansambel Palat nr.7

Juhendajad:
Mariann Pärnoja
Reet Sillavee
Alli Põrk

TORI VALLA
KULTUURIKESKUS

ESTI KULTUURIKAPITAL

pilet
7€

10.VEEBRUARIL
ARE HUVIKESKUSES

TRADITSIOONILINE

ARE
tantsuõhtu
SUUR

20.00 tervituseks vahuvein
20.30 - 03.00 lõbus pidu koos tantsu ja üllatustega

Avatud Timo kotteilibaar
Suupisted ja joogid lauale
omal vabal valikul

Tantsupõrandale kutsub
superbänd ROYAL ja DJ

Pileti hind 20 €, alates 1.02 - 9.02 a' 25 €
Piletid müügil Are Huvikeskuses ja Suigu Raamatukogus.
Lisainfo Vilja tel 5105498 vilja.alamaa@torivald.ee

18. VEEBRUARIL KELL 11.00
TORI KOOLI JUURES

VASTLATRALL

Tule koos pere ja sõpradega!

Kavas lõbusad sportlikud
tegevused, saanisõit, vastlasupp ja
kukkel.

Tori vald

TORI SPORDIKLUBI

Eesti Vabariigi 106. aastapäevale
pühendatud kontsert

ESINEB VOKAALANSAMBEL
Kuninglik Kvintett

24.02

KELL 14.00
ARE HUVIKESKUSES

Avatud KOHVIK

TORI VALLA
KULTUURIKESKUS

TORI VALLA
KULTUURIKESKUS

TANTS ON ME MAJAS

TORI FOLKLOORIHOMMIK

Tule ja tähistame koos Eesti Vabariigi 106.aastapäeva!

LAUPÄEVAL, 24. veebruaril 2024
ALGUSEGA KELL 10.00 TORI RAHVAMAJAS

Tule, tantsime koos piduhoos!

VASTSÜNDINUD
VALLAKODANIKUD

Jakob Arnek	26.11.2023
River Univer	03.12.2023
Ronne Kraav	06.12.2023
Kendra Mõtus	06.12.2023
Ketelin Mõtus	06.12.2023
Auris Härmaste	08.12.2023
Kasper Vellend	14.12.2023
Eeva Teegemann	24.12.2023
Lende-Liis Juurik	25.12.2023

Õnnitleme!

STATISTIKA

1.–31.12.2023 sündis Tori vallas 9 last. Suri 14 inimest, saabus 85, lahkus 47 ja vallasiseselt vahetas elukohta 5 inimest. 1.01.2024 seisuga on vallas elanikke 12 572, neist mehi 6173 ja naisi 6399.
2023. aastal sündis Tori vallas 139 last. Suri 118 inimest, saabus 690 inimest, lahkus 609 inimest ja vallasiseselt vahetas elukohta 211 inimest.

MONTESSORI MÄNGUHOOMIK

02.02, 03.02, 09.02 JA 10.02 KL 10.30
Sindi Sotsiaaltöökeskuses, Pärnu mnt 27a
Osalusasu: 6€

Vajalik eelregistreerimine Fb grupis
„Montessori mänguhommikud Sindis“

MÕNUSAD
LOOMETÖÖTOAD

08.02.2024
18.00-20.00

MAGNETI JA
PEEGLI
VALMISTAMINE
TORI
SOTSIAALMAJAS
VAJALIK
EELREGISTREERIMINE
529 7216 AVE

FB OÜ LOOMETÖÖTOAD

OSALEMINE TASUTA

ISESEISVUSPÄEV

22. veebruaril kell 12.00 Sindi Seltsimajas

Kõne peab vallavanem Lauri Luur
Esineb Paikuse Lasteaia loomegrupp
Tantsuks mängib lõõtsamees Voss

Sindi Naisliit

Tori Valla Teataja

Väljaandja: Tori vallavalitsus
Aadress: Pärnu mnt 12, Sindi, Tori vald, 86705 Pärnumaa
E-post: tori@torivald.ee
Toimetaja: Piia Salundi, tel: 5855 7158,
e-post: ajaleht@torivald.ee
Küljendus: OÜ Hansaprint, trükk: AS Printall
Leht ilmub üks kord kuus. Tiraaž on 5565 eksemplari ja see jagatakse Tori valla postkastidesse tasuta.
Toimetuse ootab kaastöid ja reklaame e-posti aadressile ajaleht@torivald.ee 8. kuupäevaks.
Toimetusel on õigus vajadusel kaastöid lühendada ja redigeerida.

SÜNDMUSTE KALENDER

Neljapäeval, 1. veebruaril

Kell 19 NAISELT NAISTELE Sauga Mustas Majas, külas Kethi Uibomägi. Pääse 10 eurot.

Reedel, 2. veebruaril

Kell 18.30 küünlapäeva VESTLUSÕHTU INGLITERAPEUT VIIVIANIGA Are huvikeskuses. Tule ja saa teada, kui palju inglid juhivad ja toetavad su elu. Pääse 10 eurot. Info tel 510 5498, Vilja.

Laupäeval, 3. veebruaril

Kell 17 Alari „Papa“ Jansonu JUUBELIPIDUSTUSED Tori rahvamajas.

Teisipäeval, 6. veebruaril

Kell 17.30–19 KRIISIKOOLITUS kogukonnale Tori rahvamajas. Oodatud on kõik huvilised!

Kolmapäeval 7. veebruaril

Kell 13 UHISLAULMINE „Laulame rinna rõõmsaks“ Are huvikeskuses. Eakatele ja kõikidele teistele huvilistele! Buss väljub Tori sotsiaalmaja juurest kell 12. Vajalik eelregistreerimine tel 529 7216.

Kell 17.30 lugejatega KOHTUB MIHKEL RAUD Sindi seltsimajas. Tasuta!

Laupäeval, 10. veebruaril

Kell 18 Tori segarahvatantsurühma JUUBELIKONTSERT „Lõimelõng“ Sindi seltsimajas. Kaasa teevad Tori segarühma vilistlased, tantsuansambli Kuljus vilistlasrühm ja ansambel Palat nr. 7. Pilet 7 eurot.

Kell 20–03 ARE SUUR TANTSUÕHTU Are huvikeskuses. Tantsupõrandale kutsuvad superbänd Royal ja DJ. Pilet 20–25 eurot, müügil Are huvikeskuses ja Suigu raamatukogus. Lisainfo tel 510 5498 ja vilja.alamaa@torivald.ee.

Pühapäeval, 11. veebruaril

Kell 14 JUMALATEENISTUS Tori kirikus. Teenib õpetaja Ants Kivilo.

Teisipäeval, 13. veebruaril

Kell 12 KOHVITUND ELUKOGENUTELE „Tere, elukogenud mina“ Sindi seltsimajas. Esimesel kohtumisel tutvume kohvilauas ning arutleme üheskoos elu aktuaalsetel teemadel. Külla tuleb pereõde Silva, muusikarõõmu jagab Kilingi-Nõmme lauluansambel Patlane Önnela Teearu juhendamisel. Pääse 3 eurot.

Kell 19 Tori valla MÄLUMÄNGUSARJA SATS viies voor Are huvikeskuses. Info tel 522 8319.

Reedel, 16. veebruaril

Kell 19 Eesti Vabariigi 106. aastapäevale pühendatud PEOÕHTU Sindi seltsimajas. Kohtume karismaatilise tundmatuga, esineb segakoor Endla Toomas Volli juhendamisel ning tema solistid. Tantsuks mängib ansambel Treffunks. Töötab kohvik. Pääse 20 eurot. Pilethinna sees suupistelaud, oma söök ja jook jäta seekord koju. Info telefonil 5198 8934 või kristel.reinsalu@torikultuur.ee.

Pühapäeval, 18. veebruaril

Kell 11 VASTLATRALL Tori kooli juures. Sportlikud tegevused, saanisõit, vastlasupp ja kukkel.

Teisipäeval, 20. veebruaril

Kell 17.30–19 KRIISIKOOLITUS kogukonnale Jõesuu külamajas. Oodatud on kõik huvilised!

Kolmapäeval, 21. veebruaril

Kell 17.30 kohtumine elukutselise korrastaja MARIE PÄRMAGA Sindi raamatukogus. Tasuta!

Neljapäeval, 22. veebruaril

Kell 12 ISESEISVUSPÄEVA tähistamine Sindi seltsimajas Sindi naisliidu eestvedamisel. Esineb Paikuse lasteaia loomegrupp, tantsuks mängib lõõtsamees Voss.

Laupäeval, 24. veebruaril

Kell 10 FOLKLOORIHOMMIK „Tants on me majas“ Tori rahvamajas.

Kell 12 Eesti Vabariigi 106. aastapäevale pühendatud TÄNUJUMALATEENISTUS Tori kirikus. Pärast jumalateenistust pargade asetamine Vabadussõja ausamba jalale Tori kalmistul.

Kell 14 VABARIIGI AASTAPÄEVA KONTSERT Are huvikeskuses. Esineb vokaalansambel Kuninglik Kvintett. Tasuta!

Pühapäeval, 25. veebruaril

Kell 14 JUMALATEENISTUS Tori kirikus. Teenib õpetaja Ants Kivilo.

Vaata lisa www.torivald.ee/sundmusedNÄITUSED TORI VALLA
RAAMATUKOGUDE
VEEBRUARIS

Are raamatukogus Ave Hööveli fotonäitus „Tabatud hetked“

Sauga raamatukogus Ester Kurmi loodus- ja lillemaailme näitus

Sindi raamatukogus Karmen Kärge fotonäitus „Puudutus“

Suigu raamatukogus fotonäitus „Sindi 85“

Tori raamatukogus Anne Aaspõllu fotonäitus „Rabahingus“

Urge raamatukogus Liisa-Aleksandra Volmeri maalide näitus

TEATED

TORI SOTSIAALMAJAS JUUKSUR 12. ja 27. veebruaril. Registreerimine juuksur Pamela tel 5340 8603. MANIKÜÜR/ PEDIKÜÜR 20. veebruaril, info ja registreerimine tel 529 7216, Ave

SINDI SOTSIAALTÖÖ- KESKUSES JUUKSUR 16. veebruaril. MAŠŠAAŽ teispäeviti. PEDIKÜÜR 21. veebruaril. Teenustele registreerimine tel 5569 5546

Puhastame KÜTTE- SÜSTEEMID ja muudame kodu ohutuks! Korstnapuhastaja OÜ, +372 5554 0780. Vaata lisa www.korstnapuhastaja.ee

Ostan NÕUKOGUDE- AEGSEID JA VANEMAI D ESEMEID: portselanist nõud, klaasist nõud ja vaasid, keraamika, kunst, heliplaadid, raamatud, mänguasjad, mudelautod, hõbe jne. Tel 5803 0458

Sinu kodu
korstnapühkija!

Tagame teie
küttesüsteemide
pikaajalise tõhususe
ja ohutuse.

Andres Kask
+372 551 2879
info@leinekorstnad.ee

LEINEKORSTNAD.EE

TÄNU

MTÜ Sauga Võrkpallklubi tänab oma sponsoreid ning soovib head uut aastat ja meeldivat koostööd edaspidiseks!

Puurkaevud
Maaküte
Veesüsteemid
Biopuhastid
Septikud
Mahutid

KONTAKT

www.PUURVESI.ee
Info@puurvesi.ee
+372 5566 2032
+372 5569 4310

Elukutseline korrastaja
Marie Pärkma

Sindi raamatukogus
21. veebruaril kell 17.30

KORRASTADES
ELU KORDA

Kohapeal võimalus
osta raamat

Marie Pärkma

MEIE HULGAST ON LAHKUNUD

Laine Jürimäe	12.07.1927–13.12.2023
Juta Hansalu	20.10.1931–11.12.2023
Heivi Karjel	18.06.1937–30.12.2023
Malle Adamsoo	01.12.1939–09.12.2023
Tiina Aaspalu	08.09.1941–07.12.2023
Anatoli Kostrov	10.12.1941–04.12.2023
Mirje Roosmaa	31.10.1943–27.12.2023
Viimar Olviste	01.09.1946–18.12.2023
Alli Pillmann	10.06.1947–15.12.2023
Maime Juurikas	03.12.1949–20.12.2023
Milvi Sellin	07.10.1952–28.12.2023
Ulla Saal	31.10.1961–10.12.2023
Yury Ilin	31.08.1962–30.12.2023
Tõnu Schmidt	08.05.1968–19.12.2023